

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Fenomén domácího násilí

Diplomová práce

Studijní program: N7506 – Speciální pedagogika
Studijní obor: 7506T002 – Speciální pedagogika
Autor práce: **Bc. František Sehoř**
Vedoucí práce: PhDr. Helena Kalábová, Ph.D.

TECHNICAL UNIVERSITY OF LIBEREC
Faculty of Science, Humanities
and Education

The Phenomenon of Domestic Violence

Master thesis

Study programme: N7506 – Special Education
Study branch: 7506T002 – Special Education
Author: **Bc. František Sehoř**
Supervisor: PhDr. Helena Kalábová, Ph.D.

Tento list nahradte
originálem zadání.

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval PhDr. **Heleně Kalábové, Ph. D.** za odborné vedení, za její vstřícnost, cenné rady a podnětné připomínky při zpracovávání diplomové práce. Děkuji také všem, kteří se zúčastnili mého výzkumu, za jejich čas a ochotu odpovídat na mé otázky.

Anotace:

Diplomová práce je zaměřena na prozkoumání fenoménu domácího násilí. První, teoretická část si klade za cíl probádání odborných publikací s cílem zjistit, jaké má domácí násilí formy, jaké existují druhy i kdo se ho účastní. Druhá, praktická část je věnována sociálně-vědnímu výzkumu, pomocí metody dotazování a rozhovoru zjišťuje, jak se k probírané problematice stavějí zaměstnanci zainteresovaných organizací a sociálních služeb.

Klíčová slova:

Rodina, násilí, agresor, týrání, oběť, viktimizace

Annotation:

This thesis is focused on exploring the phenomenon of domestic violence. The first, theoretical part aims to explore professional publications in order to find out what is domestic violence, forms of what are the types and who is involved. The second, practical part is devoted to social research, using the method of interviewing and the interview, figuring out how to the discussed issues perceived staff organisations and social services.

Key words:

Family, violence, aggression, abuse, victim, victimization

OBSAH

Úvod.....	11
TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 Domácí násilí.....	13
1.1 Obecné definice domácího násilí.....	13
1.1.1 Shrnutí.....	13
1.2 Specifika a znaky.....	14
1.2.1 Specifika.....	14
1.2.2 Znaky.....	14
1.2.3 Pohled společnosti na domácí násilí.....	15
1.2.4 Mýty o domácím násilí.....	17
1.3 Formy.....	18
1.3.1 Fyzické násilí.....	18
1.3.2 Sexuální násilí.....	19
1.3.3 Psychické násilí.....	19
1.3.4 Emocionální násilí.....	20
1.3.5 Sociální násilí.....	20
1.3.6 Ekonomické násilí.....	21
1.3.7 Týrání.....	21
1.3.8 Shrnutí.....	22
1.4 Cykly domácího násilí.....	24
1.4.1 Fáze stupňování napětí.....	24
1.4.2 Fáze exploze.....	25
1.4.3 Fáze usmíření.....	25
1.5 Faktory vzniku domácího násilí.....	26
1.5.1 Faktory sociálně demografické.....	26
1.5.2 Enviromentální a situační faktory.....	27
1.5.3 Faktory vzniku násilí páchaného na dětech.....	28
2 Účastníci domácího násilí.....	30
2.1 Role pachatele.....	30
2.1.1 Agrese a agresivita.....	30
2.1.2 Mýtus o typickém násilníkovi.....	31

2.1.3	Typické znaky a vybrané typologie pachatele domácího násilí.....	31
2.1.4	Ženy jako pachatelé domácího násilí.....	35
2.1.5	„Agresor v rouše beránčím“.....	37
2.1.6	Shrnutí.....	37
2.2	Role oběti.....	38
2.2.1	Viktimologie a viktimizace.....	38
2.3	Týraná žena.....	39
2.3.1	Rizikové ženy.....	39
2.3.2	Typický portrét týrané ženy.....	40
2.3.3	Mýtus o typické oběti.....	40
2.4	Týraný muž.....	41
2.4.1	Syndrom bitého manžela.....	42
2.4.2	Fenomén dvojích zavřených dveří.....	43
2.4.3	Charakteristika týraného muže.....	43
2.5	Důsledky domácího násilí na osobu oběti.....	44
2.5.1	Syndrom týrané ženy (týraného partnera).....	44
2.5.2	Posttraumatická stresová porucha.....	45
2.5.3	Naučená bezmocnost.....	46
2.5.4	Sebezničující reakce.....	46
2.5.5	Stockholmský syndrom.....	47
2.6	Domácí násilí a stalking.....	47
2.6.1	Stalking.....	47
2.6.2	Projevy stalkingu.....	48
2.6.3	Typologie stalkerů.....	48
2.6.4	Oběť stalkingu.....	49
2.6.5	Jak se stalkingu bránit?.....	49
3	Pomoc obětem domácího násilí.....	50
3.1	Institut vykázaní.....	50
3.2	Neziskové pomáhající organizace.....	51
3.2.1	Bílý kruh bezpečí.....	51
3.2.2	Rosa – Centrum pro ženy.....	51
3.2.3	ProFem – Centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí.....	52
3.2.4	Acorus, z. ú.....	52
3.2.5	Persefona.....	52

3.2.6 Charita Česká Republika.....	52
3.2.7 Diakonie ČCE.....	52
4 Shrnutí teoretické části.....	53
PRAKTICKÁ ČÁST.....	54
4.1 Cíl výzkumu.....	55
4.2 Výzkumné otázky.....	55
4.3 Hypotézy.....	56
4.4 Výzkumné metody.....	56
4.4.1 Kvantitativní výzkum.....	56
4.4.2 Výzkumný vzorek.....	57
4.4.3 Interpretace výsledků výzkumu.....	57
4.4.4 Kvalitativní výzkum.....	73
5 Shrnutí praktické části.....	82
5.1 Shrnutí hypotéz.....	82
5.2 Zodpovězení výzkumných otázek.....	83
5.3 Osobní shrnutí autora.....	86
Závěr.....	87
Použitá literatura.....	88
Seznam příloh.....	91

ÚVOD

Domácí násilí je bezpochyby jedním z nejpálčivějších problémů, jež se v naší společnosti objevují. Odehrává se skrytě a přesto všem na očích. Za dveřmi, které by měly symbolizovat bezpečí a teplo domova, v rodinném kruhu, mezi těmi, jež jsou si vzájemně nejbližší. Nutkání prozkoumat fenomén domácího násilí mne oslovovalo již delší dobu. Vzhledem k mému zaměstnání v Azylových domech pro matky s dětmi, jsem měl možnost, setkávat se s týranými ženami, které již nemohli pobývat ve společném domově a z obavy o bezpečí své a svých dětí byly nuceny vyhledat pomoc. Často se však stávalo, že se, potom co nabraly síly, brzy ke svým násilným partnerům vracely, přestože je nemohlo čekat nic dobrého. Nemohlo mne nenapadnout, že v problematice domácího násilí jde o něco víc, než-li o soužití s „cholerikem co nemá pro ránu daleko“. Rozhodl jsem se proto ve své diplomové práci tento fenomén zevrubně prozkoumat a s cílem, využít výsledky k profesnímu obohacení svému i svých kolegů.

Diplomová práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První část této práce je věnována hledání a utřídování teoretických informací, jež se dají nalézt v odborných publikacích. Jejím cílem je získat důkladný popis domácího násilí, okolností jeho vzniku, druhů a forem, jakož i všech osob, které se ho účastní.

Druhá, praktická část, má za úkol sesbírat důkazy skrze sociálně-vědní výzkum, s cílem podložit jimi poznatky z našeho předchozího teoretického bádání. Pokusíme se nashromáždit vypovídající materiál od „odborníků“ (pracovníků z pomáhajících organizací a institucí, kteří se domácím násilím ve svém zaměstnání zabývají) a následně z něj vyvodíme takové závěry, které nám umožní odpovědět na otázky, jež tuto práci prostupují.

TEORETICKÁ ČÁST

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ

1.1 Obecné definice domácího násilí

Přestože se tématem domácího násilí ve společnosti zabývá celá řada odborných publikací, jasné vymezení tohoto fenoménu bychom v nich hledali marně. Odlišně jej lze vnímat z hlediska práva či sociologie, jinak ho pojme psycholog, terapeut, nebo pedagog. Sjednocujícím motivem většiny odborných definic je vzájemný vztah agresora a jeho oběti. Může se jednat o manžely, životní partnery, ale také o jiné členy rodiny, seniory, děti či zdravotně postižené. Podle psycholožky A. Buskotte (2008) se na problém domácího násilí dá pohlížet z širšího hlediska jako na problém „rodinného násilí“, které může mít mnoho forem a podob. Může se jednat v první řadě o fyzické násilí mezi mužem a ženou, psychický teror, či zanedbávání dětí nebo trýznění seniorů. Autorka dále zmiňuje, že tento patologický jev musí mít dlouhodobou podstatu, musí se opakovat a jeho intenzita se musí stupňovat. Podobně se k problematice vyjadřuje i Buriánek (2006), jenž například uvádí, že se nejedná pouze o izolovaný projev v fyzické, nebo psychické agrese, nýbrž o soustavné chování jednoho z partnerů, jehož cílem je získat a udržet si kontrolu a jejímž následkem může být osobnostní desintegrace oběti.

Buskotte (2008) také zdůrazňuje, že přestože se domácí násilí objevuje v celé paletě zcela odlišných výskytů, velmi často se odehrává v soukromí. Násilné chování totiž můžeme objevit téměř kdekoli, napříč společenskými a sociálními třídami, u párů, které jsou čerstvě zamilované i u dlouholetých vztahů. Ve vztazích na první pohled harmonických a klidných i těch zkoušených krizemi. Je vhodné připojit i fakt, že domácí násilí rozlišujeme nejen partnerské, ale i mezigenerační – mezi dětmi a rodiči. Mezi partnery pak může k násilí docházet samozřejmě jak ve vztazích heterosexuálních tak homosexuálních. (Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

1.1.1 Shrnutí

Porozumět výskytům domácího násilí, mnohdy na první pohled zcela odlišným a nesouvisejícím bývá velmi složité i pro zainteresované odborníky. Je proto velmi důležité doplnit, že případům tohoto fenoménu přísluší jeden společný prvek. Ve valné většině případů se jeho projevy odehrávají ve skrytosti, beze svědků a proto bývají mnohdy dlouho dobu neodhaleny.

1.2 Specifika a znaky

1.2.1 Specifika

Zamyslíme-li se nad výše uvedenými popisy pak můžeme jediné souhlasit se základními specifiky domácího násilí:

1. K domácímu násilí dochází především v soukromí.
2. Násilí se opakuje a postupně narůstá jeho intenzita.
3. Specifičnost příčin a kořenů – odehrává v rámci intimního vztahu, násilník se za agresora nepokládá a samotný akt nic konkrétního mnohdy neřeší (Čírtková, 2006).

1.2.2 Znaky

Ve své další práci Čírtková charakterizuje podstatné znaky domácího násilí:

1. Výskyt násilí, zejména fyzického, emocionálního a sexuálního je mezi blízkými osobami, jež sdílí společné bydliště, prokazatelný.
2. Asymetrie vztahu. Stabilní rozdělení rolí na osobu násilnou a osobu ohroženou.
3. Násilí musí být dlouhodobé a eskalující. Nejedná se o jednotlivý a ojedinělý incident.
4. Neveřejnost. Akt domácího násilí se zpravidla odehrává „za zavřenými dveřmi“, bez případné společenské kontroly a dohledu. Hranice vlastní domácnosti dávají pachateli zdánlivý pocit beztrestnosti a neviny.

Aby bylo možné domácí násilí právně prokázat, je nutné aby byly tyto znaky v daném případě současně přítomny. Z povahy těchto znaků si také můžeme vyvodit, že ne každé násilné chování v prostředí rodiny musím být nutně domácím násilím. Za domácí násilí se obecně nepovažuje:

- Spor či hádka mezi partnery.
- Jednorázový incident.
- Potyčky a konflikty mezi členy rodiny.

Je zřejmé, že tyto jevy, které se v rodinných a obecně v mezilidských vztazích vyskytují jsou často velmi škodlivé a s domácím násilím mohou úzce souviset, nebo se v něj vyloženě vyvinout. Spory a hádky mohou časem eskalovat, stávat se častějšími, role účastníků se mohou upevňovat a násilné chování může nabírat na intenzitě. Zejména přítomnost často zmiňované asymetrie vztahu mezi zúčastněnými osobami a postupná eskalace násilí by nás měla upozornit, že se v daném případě nejedná o tzv. **obecné párové násilí**.

Obecné párové násilí se vyznačuje náhlou a situační agresivní reakcí, jejímž startérem bývá konflikt. Vztah v takovém případě zůstává symetrický a partneři se v násilí mohou střídat, což je odlišující faktor od pravého domácího násilí. U něj oběť sklouzává do pozice podřízeného a cílem týrání je uplatňování moci a kontroly nad partnerem.

1.2.3 Pohled společnosti na domácí násilí

Jako násilí samotné, násilí v rodinách-domácí násilí bylo přítomno v různých etapách lidských dějin a náhled společnosti na ně se různě měnil, podle historických období i odlišnými pravidly jednotlivých kultur. Je zajímavé, že ačkoli se společnost k násilnému chování většinou staví negativně a odsuzuje jej, násilí v rodinách, mezi manžely bývalo často tabuizováno. Domácí násilí bylo považováno za věc soukromou, kterou nikomu nepřísluší příliš hodnotit, natož do ní jakkoli zasahovat.

Bohužel k zmíněné tabuizaci přispělo i křesťanství a to svojí ideou setrvání v manželství v „dobrém i zlém“. Novomanželé se zavazují slavnostní přísahou, že svůj protějšek neopustí za žádných okolností, pro silně věřící ženu se takový slib mohl stát životní pastí, ze které nebylo úniku. *„Díky své silné víře dokáže utrpení snášet. Nedokáže se smířit s představou, že by mohla ztratit uznání svého Boha a představitelů církve. Bylo by to pro ni horší než přetrvávající násilí.“* (Conwayová, 2007).

Tento problém se dlouho považoval za zcela bezvýznamný, týkající se především osob na okraji společnosti, duševně nemocných, či jedinců z dalších minoritních skupin. Manželství bylo, zejména koncem 19. století, silně romantizováno a bylo nezbytné, udržet ho za všech okolností. Domácí násilí se proto (kromě vyložených extrémů) považovalo za věc, po které nikomu nic není. Až díky feministickému hnutí v USA se začalo zvětšovat povědomí společnosti o domácím násilí, jakož i zájem zlepšit

situaci žen, které jím byly postižené. Díky tomu se postupně začalo utvářet a formovat první speciální poradenství a vznikaly první azylové domy. (Vargová, Pokorná, Toufárová, 2008).

Společenskou problematičnost domácího násilí popisuje také Jiří Buriánek ve své knize Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech:

„Ještě na začátku druhé poloviny 20. století bylo ve vyspělých zemích násilí mužů vůči partnerkám sice veřejně deklarováno jako společensky nepřípustné, přesto zůstalo široce tolerované. Naopak představa muže týraného manželkou mohla být v té době nejspíše nepravděpodobnou karikaturou, možná uměleckou nadsázkou. Prezentace domácího násilí jako marginálního fenoménu, jenž se týká pouze psychicky narušených jedinců, činila přiznání existence násilí ze strany partnera pro oběť natolik stigmatizující, že mlčení a snášení jej bylo často přijatelnější volbou a rozsah jevu tak zůstal skrytý.“ (Buriánek, 2006).

Autor dále zmiňuje, že i přes uvedení tématu do veřejného povědomí, počátkem 70. let 20. století, byla určitá míra násilí v rodinách tolerována. Tuto domněnku potvrzuje paradoxně právě jeden z prvních výzkumů domácího násilí, jehož autory byli Straus, Gelles a Steinmetz. Ve své publikaci v USA National Family Violence Survey rozlišovali autoři mezi: *„normálním násilím které je činem provedeným se záměrem nebo domnělým záměrem způsobit fyzickou bolest nebo zranění druhému a hrubým násilím, které má vysoký potenciál zranit napadenou osobu“*, podstatné je, že pouze druhý typ považoval kolektiv autorů za tzv. „skutečné“ domácí násilí. (Buriánek, 2006).

Přestože se v dnešní době domácí násilí jednoznačně odsuzuje a existuje řada organizací, které nabízejí pomoc jeho obětem, zmapovat skutečný počet zasažených osob a rozsah tohoto fenoménu je velmi těžké. Tíha stigma a pocit studu z utajovaného rodinného tajemství mnohdy vede oběti k mlčení, nebo dokonce k aktivnímu popírání. Při sběru dat často nastává situace, kdy se neoficiální statistiky silně liší od statistik policejních. Při anonymním dotazování se totiž oběti k výpovědi odhodlají pravděpodobněji, než při oficiálním nahlášení policii. (Buskotte, 2008).

Ačkoli se celospolečenský přístup k problematice domácího násilí prokazatelně zlepšuje, mnoho mýtů a předsudků, provázející domácí násilí, se stále nepodařilo vymý-

tit. Následující výčet těchto zavádějících popisů uvádí na svých webových stránkách Rosa, o.s.

1.2.4 Mýty o domácím násilí

- **Domácí násilí je problém sociálně slabých** – ve skutečnosti se domácí násilí nevyhýbá žádným společenským vrstvám, nehraje přitom roli vzdělání či ekonomická situace účastníků.
- **Domácí násilí je problém ojedinělý, týká se malého množství rodin** – v roce 2003 byl v České Republice proveden reprezentativní výzkum, z jeho výsledků vyplynulo, že až 38% žen se za svůj život setká s některým druhem násilí.
- **Domácí násilí jsou partnerské konflikty** – jak jsme si již výše uvedli, domácí násilí není pouze projev tzv. „italského manželství“. Násilník a oběť totiž nestojí na stejné úrovni, jejich vztah se vyznačuje asymetričností. Nejedná se tedy ani o násilný vztah, kde dochází k napadání na obou stranách, jako v případech obecného párového násilí, jež jsme si popsali v předcházející kapitole.
- **Příčinou násilí je závislost na alkoholu** – alkohol může být sice „spouštěcím prvkem“, nebo vhodná výmluva, pravou příčinu ovšem můžeme hledat v uplatňování moci nad partnerem.
- **Ženy muže provokují, za domácí násilí si mohou samy** – násilníci se mnohdy na provokaci ze strany oběti vymlouvají. Paradoxně by nenapadli např. spolupracovníka v zaměstnání, kdyby je „provokoval“. U oběti mají ovšem jistotu, že jim čin projde, mohou si ho dovolit a opět je pro ně podstatné upevňování kontroly a moci nad obětí. Pachatelé se v mnoha případech vyhýbají přijetí zodpovědnosti za své činy. Domnělá provokace jim pak slouží jako vhodné alibi.
- **Ženy mají rády násilí ve vztahu** – podle Rosa, o.s. můžeme původ tohoto mýtu nalézt v porno průmyslu. Souvislost (dle autora této práce) však můžeme nalézt i v současných kulturních trendech, konkrétně v obrovské popularitě knižní série „Padesát odstínů šedi“ a jejích filmových zpracování.
- **Kdyby byl problém velký, partnerka by násilníka opustila** – důvodů, které vedou oběť k setrvání v násilném vztahu je celá řada, ať už se jedná o snahu k udržení úplné rodiny, kvůli dětem, ekonomickou závislost, nebo prostou víru

v napravení agresora. Odchod taktéž situaci vůbec vyřešit nemusí, jelikož násilník si svou nadvládu nad obětí snaží dále upevňovat či znovunastolit. Může docházet např. k pronásledování, obtěžování, atd. V době rozvodu dokonce hrozí eskalace celé situace, jež může vyústit v další napadení oběti, jež se od odchodu od násilníka odhodlala.

- **Mýtus o snadném rozpoznání rolí v domácím násilí** – není neobvyklé, že je závažné domácí násilí v rodině skryto okolí po velmi dlouhou dobu a o jeho existenci neví ani známí či rodina. Násilník o utajení usiluje již od základu a oběť svou situaci velmi často nepřiznává, protože se za ni jednoduše stydí a cítí svůj „díl odpovědnosti“. Ve společnosti se agresori chovají naprosto odlišně, není neobvyklé, že bývají nadmíru příjemní a sympatičtí a na veřejnosti jednají s partnerkou i dětmi mile a slušně. Násilí se dopustí jedině v soukromí, beze svědků, v naprosté kontrole.
- **Popírání** – celkový náhled na problematiku domácího násilí a s tím spojenou pomoc jeho obětem může zamlžovat i popírání existence domácího násilí, snižování jeho závažnosti, či naznačování jeho neřešitelnosti. (Rosa, 2014).

1.3 Formy

Podobně jako v případě nahlížení na problematiku násilí v rodinách a jeho definování i k jeho formám přistupují odborníci odlišně.

1.3.1 Fyzické násilí

Fyzické násilí je po právu považováno za jeden z nejvážnějších násilných projevů v partnerském vztahu, protože při něm může být oběť dokonce ohrožena na životě. Násilník může oběť fackovat, bít pěstmi nebo otevřenou dlaní, kopat, kousat a tahat za vlasy, životu nebezpečné může být škrcení či dušení. Určujícím faktorem je násilný tělesný kontakt, proto se nenechme zmást – i nenápadné strčení ramenem, úmyslné vrážení do oběti je fyzickým násilím. Mezi fyzické projevy patří také tlučení obětí o zdi a nábytek, házení předmětů po oběti. Odpírání spánku, jídla a pití a svazování také patří do této kategorie, stejně jako případy, kdy byla oběť donucena výhrůzkami k ledové lázni a v ní do krve drhnout. (Dufková, Zlámal, 2005).

1.3.2 Sexuální násilí

Sexuálním násilím se míní především znásilnění, napadání sexuální povahy, nucení k sexuálnímu styku a vyžadování sexuálních praktik, jež jsou oběti nepříjemné. Rovněž sem patří sexuální poranění částí těla, či jednání s partnerem jako se sexuálním otrokem, objektem sexuálního vyžití.

1.3.3 Psychické násilí

Tento druh domácího násilí se sice může objevovat i samostatně či předcházet fyzickému násilí, je nutné si ovšem uvědomit, že při probíhajícím fyzickém a sexuálním násilí je psychika oběti zraňována a za všech okolností, každým napadením ze strany partnera. Psychická újma je o to horší, neboť je oběť nucena, vyrovnávat se s faktem, že je týrána blízkou osobou a to ji duševně traumatizuje a zraňuje.

Psychické násilí, páchané samostatně, bez fyzického napadení, bývá ojedinělé a není možné jej brát na lehkou váhu. O to víc bývá zákeřné a promyšlené. Na rozdíl od tělesného týrání, nezůstávají na těle oběti žádné známky, které by mohli násilí prokázat. Z toho důvodu může násilník svou oběť rafinovaně mučit celé roky, aniž by se musel obávat odhalení. Člověk, jenž se týrání dopouští nemusí být nutně nepříjemný vždy a za všech okolností. Dokonce bývá schopný jednání zcela opačného, být citlivý či jemný. Jakákoli jeho podrážděnost nebo nervozita, vyvěrající například ze situace, která se nevyvíjí podle jeho představ, ovšem může ústít v další slovní „vybíjení“ na oběti. Takto bere opět pevně do rukou pomyslné otěže a znovu nastoluje pomyslné role ve vztahu. Následky takového dlouhodobého teroru bývají vážné a těžké, oběť mnohdy zcela ztratí sebedůvěru, vzhledem k postupnému rozkladu osobnosti.

„Někteří lidé, kteří jsou si velice blízcí a navzájem znají své slabé stránky, toho začnou psychologicky využívat. Vybíjí si zlost a agresi jeden na druhém tak, jak by si to nikdy k nikomu cizímu nedovolili. Čím bližší si jsou a čím lépe se znají, o to přesněji také vědí, kde zaútočit. Kde jsou slabá místa toho druhého, jak jej nejlépe vydírat, zastrašit či zranit. Lidé, kteří se na takový pár dívají zpovzdálí, si většinou ničeho nevšimnou. Násilí může dokonce navenek vypadat jako „úžasný vztah“ plný přátelské starostlivosti a lásky.“ (Buskotte, 2008).

A. Buskotte dále popisuje, že psychické násilí má podstatný vliv na budoucnost oběti, protože přímo ovlivňuje její osobnost a psychický vývoj. Může se jednat

o soustavné ponižování a urážení, znevažování, obviňování či zastrašování. Inteligentní násilník se často uchýlí k naprosté kontrole sociálního života oběti a pomocí zákazů a příkazů ji zcela izoluje mimo společnost. Tato sociální izolace může u oběti (především u žen) způsobit silnou emocionální fixaci na svého trýznitele, vzhledem k faktu, že je jedinou osobou, se kterou se může stýkat. K psychickému násilí patří také ničení oblíbených věcí oběti, citové vydírání, vyhrožování sebevraždou nebo odebráním dětí a úmyslné vzbuzování pocitů viny. Mnozí odborníci označují naposledy zmíněné projevy násilí za násilí **emocionální** a v některých publikacích jej nalezneme jako samostatnou kategorii.

1.3.4 Emocionální násilí

Emocionální násilí se s psychickým terorem může překrývat, nebo doplňovat. Násilník využívá citové vazby oběti na osoby, předměty či domácí zvířata. Obvyklé bývá například ničení fotografií, památných předmětů po předcích, ubližování oblíbeným domácím mazlíčkům či jejich úplná likvidace. Výhrůžkami a vydíráním manipuluje svou obětí a zesiluje tak svou kontrolu nad ní. Typickým výsledkem bývá vzbuzením u oběti pocitu, že vina za konfliktní situace padá na její hlavu a teror (trest) si vlastně zaslouhuje. Agresor mnohdy obětí viní, zcela nelogicky, i z vlastních životních neúspěchů, ať už profesních, společenských nebo intimních.

Tyran se v mnoha případech dá označit jako emocionálně nezpůsobilý, nenazírá na vlastní jednání realisticky, k partnerovi není empatický a své jednání mu nepřipadá zvláštní. (Čírtková, 2008).

1.3.5 Sociální násilí

Podobně jako emocionální násilí i tento druh teroru můžeme vnímat jako jakýsi poddruh násilí psychického. I v tomto případě se agresor snaží rozšířit a upevnit svůj vliv a kontrolu na osobu oběti, tentokrát k tomu využívá sociální izolaci, tedy odříznutí oběti od společnosti. Jak bylo již zmíněno výše, násilník může svou obětí podrobně kontrolovat – s kým se stýká, jaké má přátele, spolupracovníky, známé, apod. Svou obětí může společensky znemožňovat a tak odpuzovat případné návštěvy. Doprovází obětí k lékaři, na nákup či na úřady, chce aby byla výhradně s ním a na něm závislá. K tomu může také aktivně zneužívat citové vazby oběti na děti, či jiné členy rodiny. V neposlední řadě se násilník snaží ovlivňovat chování oběti na veřejnosti a diktuje jí svou

představu vhodného jednání. Izolovaná oběť časem začíná přijímat svůj násilníkem pokroucený život jako zcela normální. Nemá kolem sebe nikoho, kdo by ji přesvědčoval o opaku, nikoho, kdo by ji radil násilnického partnera případně opustit, nezná organizace, které by jí mohly pomoci. Existují i případy, kdy si žena útisk ani nepřipouští. Omezení pohybu a kontrolu, ze strany partnera, vnímá jako péči, či strach o její bezpečí. Týrání vnímá jako velkou lásku.

1.3.6 Ekonomické násilí

Agresor naprosto kontroluje finanční situaci oběti, nedovoluje jí samostatně rozhodovat o svých finančních výdajích, nepřispívá na chod společné domácnosti, často také tají reálné finanční zajištění rodiny. Neustálá finanční tíseň oběť opět sociálně izoluje a vrhá na milost násilníkovi, jenž tento nástroj používá k upevnění své nadvlády. V těchto případech je mnohdy oběť nucena poníženě o peníze prosit, což agresora ubezpečuje v jeho nadřazené roli. Pokud oběť vydělává, tak se snaží kontrolovat její účet, například pod záminkou řízení rodinných financí, nebo se jí snaží donutit k výpovědi (například z důvodu starání se o děti). Ekonomická nezávislost oběti je pro agresora naprosto nežádoucí. Bez prostředků totiž nemůže oběť dělat nic, aniž by o tom nevěděl a nemohl to ovlivňovat, řídit. (Dufková, Zlámal, 2005).

Zvláštní formou ekonomického násilí může být i rozšiřující se fenomén, kdy si násilník uzavře vysoké půjčky, pohledávky s nimi spojené jsou pak vymáhány na oběti, protože půjčky byly smluveny v době trvání jejich manželství a násilník pobývá na různých místech, či není k nalezení.

Z výše uvedeného vyplývá, že existuje mnoho druhů a forem násilného chování, ke kterému může v domácnostech docházet. Násilník může svou oběť týrat různými způsoby a svou „paletu“ možností jak dostávat partnera pod svou kontrolu postupně rozšiřovat.

1.3.7 Týrání

Specifickou formou domácího násilí je týrání dětí. Špeciánová (2003) uvádí následující formy násilí na dětech:

- **Tělesné týrání aktivní** zahrnuje všechny fyzické akty násilí a to nejen přímé zraňování dítěte, ale také například úmyslné vystavování opakovaným bezdůvodným lékařským vyšetřením. Pasivní týrání pak zahrnuje úmyslné

a neúmyslné neposkytování péče, tedy neuspokojování základních fyzických potřeb. Toto neposkytování či opomenutí v péči o dítě může vyústit i v poranění nebo smrt dítěte.

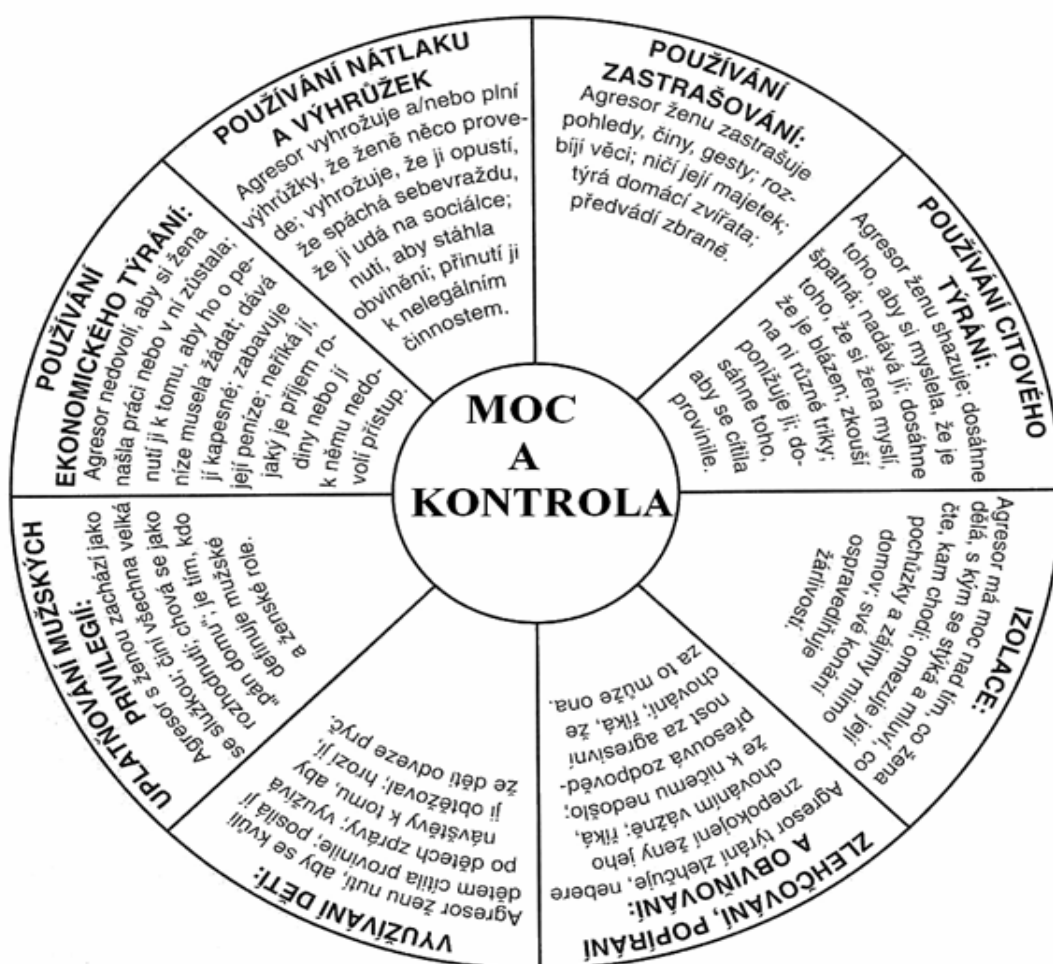
- **Psychické týrání** dítěte spočívá v takovém jednání, jež negativně ovlivňuje psychický a citový vývoj dítěte a negativně se odráží na jeho chování. Dítě může být soustavně ponížováno a uráženo, snižováno jeho sebevědomí. Silně zraňující mohou být pro dítě projevy zavrhování a odmítání.
- **Sexuální zneužívání** označuje nemístné vystavování dítěte sexuálnímu kontaktu, jak aktivně, tak chováním a jednáním. Patří sem veškeré dotýkání se dítěte se sexuálním podtextem, pohlavní styk s dítětem, nebo vykořisťování dítěte jakoukoliv osobou sexuálním způsobem.
- **Zanedbávání** je pojem označující týrání dítěte nedostatkem péče, jež způsobuje vážné ohrožení jeho vývoje nebo jej mu způsobuje přímé nebezpečí. Zanedbávání může být tělesné i citové, v oblasti vzdělávání nebo zdravotní péče. Za zanedbávání můžeme pokládat i nedostatečný dohled přiměřený věku dítěte, jenž se projevuje vyšším počtem zranění dítěte, jimž bylo možné předcházet.
- **Zvláštní formy týrání** zahrnují například systémové týrání, kdy je dítě sekundárně viktimizováno osobami, které měly dítě po prvním útoku chránit. Taktéž sem můžeme zařadit organizované zneužívání dětí, tedy dětskou prostituci, pornografii a s tím spojenou pedofilní sexuální turistiku. Zcela specifické může být rituální zneužívání dítěte, zapojování dětí do magických, náboženských či jiných spirituálních praktik, jež je bezprostředně ohrožuje. (Dufková, Zlámal, 2005).

1.3.8 Shrnutí

V průběhu kapitoly jsme se dozvěděli, že domácí násilí má mnoho forem, které se od sebe mnohdy liší pouze v nenápadných detailech. Druhy násilí se mohou vzájemně doplňovat, překrývat, či jedna v druhou postupně přecházet. Tyto jednotlivé vazby vhodně ilustruje tak zvaný „Duluthský model“, grafické znázornění zobrazuje domácí násilí v kruhu, kde jednotlivé druhy týrání na sebe navazují a není z něj úniku. Ve středu modelu pak stojí násilník sám, jeho potřeba moci a kontroly nad obětí.

Obrázek č. 1: Duluthský model

„Toto schéma, které běžně používají organizace, například britská Women's Aid, dobře ukazuje, jak citové týrání posiluje a podporuje fyzické a sexuální násilí. Středem kruhu je moc a ovládání, což je cílem a výsledkem násilí a týrání.“ (Buskotte, 2008).

1.4 Cykly domácího násilí

Teorie cyklu násilí reaguje na hledání odpovědi na otázku, proč mnoho obětí domácího násilí vytrvalo v násilném vztahu po dlouhou dobu, v extrémních případech i desítky let. Její autorkou je Leonore Walkerová, která cyklus popsala v roce 1979. Přestože je ke každému případu domácího násilí přistupovat individuálně, průběh a rozvoj násilného vztahu bývá často, v podstatných rysech, takřka totožný. Cykly se střídají v jakémsi kruhu, kdy jednotlivé projevy násilí střídají i období relativního klidu a smíření. Právě fakt, že k násilí nedochází neustále, působí na oběť zdánlivě uklidňujícím dojmem a dává ji falešnou naději. Ta následně ochotně zůstává v nezdravém vztahu déle. Autorka se původně věnovala výhradně ženám jako obětem domácího násilí, později byla ovšem nucena připustit, že týrán může být v rodině i muž. Za zmínku také stojí, že původní model cyklu domácího násilí se skládal ze čtyř fází, zde uvádíme pouze tři fáze, poslední období *usmíření* a následného *klidu* se považuje za fázi jednu.

1.4.1 Fáze stupňování napětí

V této fázi vládne ve vztahu negativní atmosféra, mezi partnery vzrůstá napětí, časté hádky vyústí ve verbální napadání ze strany agresora. Ten si často namlouvá, že je ze strany oběti provokován, ta se konfliktu naopak snaží intenzivně vyhýbat, nejen že hádky nevyvolává, situace se snaží starostlivě urovnávat. Vůči partnerovi bývá oběť milá a stává se, že o něj pečuje o to víc, jen aby se zabránilo dalšímu nárůstu napětí. Rodinnou krizi se oběť snaží bez výjimky utajit před příbuznými, sousedy a širším okolím.

Odlišně tuto fázi vnímají a prožívají oběti, které s ní již mají určité zkušenosti. Dokáží již vycítit, že se blíží erupce a uvědomují si, že k ní dojde a to jejich veškeré snaze navzdory. V určitých případech se výbuch sami pokouší vyprovokovat, aby měly celou věc za sebou a nemusely žít v nejistotě. Tímto způsobem chce oběť také zabránit případné scéně na veřejnosti a připadá jí, že situaci alespoň v tomto směru částečně kontroluje.

1.4.2 Fáze exploze

Druhá fáze cyklu domácího násilí většinou přichází náhle a to po dlouhé první fázi, kdy se napětí neúprosně stupňuje. Exploze je pro oběť většinou poznáním kruté reality, a to že nemá absolutně kontrolu nad chováním násilnického partnera, pro nějž je výbuch agresivity způsob jak ventilovat své vnitřní napětí. Oběť není schopná odhadnout čas, místo ani průběh a trvání této fáze koloběhu domácího násilí.

Může reagovat několika způsoby. Často oběť podlehně neúměrnému psychickému tlaku a zhrouť se pod tíhou okolností, zažije emocionální kolaps. Taková oběť není schopná jakékoli reakce, nemá sílu a energii situaci řešit. Propadá se do deprese a zoufalství, nevidí možnost úniku ani naději na zlepšení. A. Buskotte dodává takový citový šok může trvat několik hodin, ale stejně tak i několik dnů.

Existují i opačné případy, kdy se oběť snaží ihned místo násilí opustit, podaří se jí udržet chladnou hlavu a pokouší se zajistit pro sebe a své děti úkryt u příbuzných, známých. Některé oběti se neostýchají volat policii a celý incident nahlásit, dokonce existují případy napadených obětí, které se násilníkovi bránily a neváhaly jej také fyzicky konfrontovat. Fáze exploze bývá z časového hlediska relativně krátká, může trvat několik minut až hodin. V jejím průběhu dochází k eskalaci fáze předchozí, jejímž vyústěním přímé fyzické násilí. Následkem pak může být poranění, nebo dokonce úmrtí oběti.

V tuto chvíli by bylo nejvhodnější a nejpochoptitelnější, kdyby oběť agresora bez váhání opustila, je však prokázané, že se bohužel zároveň jedná o dobu, kdy bývá oběť aktem agrese nejvíce ochromená. (Buskotte, 2008).

1.4.3 Fáze usmíření

Toto období můžeme nalézt i pod názvem *fáze klidu*, nebo dokonce *fáze líbánek* (v původním pojetí Walkerové bylo rozděleno do dvou fází). Skutečně, jako o líbánkách, zahrnuje agresor oběť něhou (mnohdy přehnanou), nosí jí dárky a květiny a samozřejmě se omlouvá za předchozí násilnické chování. V této fázi cítí určitou naději na zlepšení oba partneři, vkládají mnoho energie do udržení vztahu. Pro agresora bývá zcela nemyslitelné, že by ho mohla oběť opustit, slibuje proto polepšení, často trpí upřímnými výčitkami svědomí a za svoje činy se bez přetvářky stydí. Svou lítost pak dávají i zcela otevřeně najevo, ba dokonce se v některých případech pokouší vyhledat profesí-

onální pomoc, terapii, či dokonce léčbu. Je nutné si uvědomit, že pro mnoho násilníků je asymetrický vztah, ve kterém jsou oni dominantní, jedinou možnou realitou. Pokud by je partner opustil, pak by se jim jejich vlastní existence zhroutila jako domeček z karet. Z tohoto, ne zcela nezištného důvodu, se mnozí protřelí agresori v této fázi doslova mění na romantické beránky.

Pro oběť (zvláště ženy) bývá v tuto chvíli velmi těžké agresorovi jeho změnu neuvěřit. Většina obětí je bezprostředně po násilném aktu rozhodnuta od pachatele utéci. Odlehčení, uklidnění, které v jejich vztahu v této fázi nastává, často jejich vůli k odchodu oslabí natolik, že oběť partnerovi všechny sliby a zdánlivé polepšení uvěří. Není neobvyklé, že je oběť přesvědčena, že bez ní násilný partner nemůže žít a ve své podstatě jej lituje. Tato fáze sice může být z celého cyklu nejdelší, neodvratně se ale časem změní v prvotní fázi narůstání napětí. Postupem času se fáze klidu může rapidně zkracovat, téměř vymizí a po fázi exploze velmi rychle nastupuje další tenze, kolo se roztáčí nanovo.

1.5 Faktory vzniku domácího násilí

Mnohokrát jsme již narazili na určitou názorovou rozštěpenost odborníků, kteří se problematikou násilí v rodinách zabývají. V případě faktorů vzniku domácího násilí tomu není jinak. Někteří vědci dokonce zcela jejich existenci odmítají s tím, že ke každému případu týrání je nutné přistupovat zcela individuálně. Zastánci přítomnosti rizikových faktorů pak pokládají různé faktory za důležitější a jiné za okrajové. Někteří jsou přesvědčeni, že se násilí týká především určitých společenských vrstev, jiní tvrdí, že se vyskytuje společností napříč. Další skupina vědců zdůrazňuje klíčový vliv psychologických faktorů, jiní odborníci považují za klíčové faktory sociální nebo kulturní.

V sociologické studii *Mezinárodní výzkum násilí na ženách – Česká republika/2003* (Pikálková, 2004) nalezneme následující výčet skupin rizikových faktorů:

1.5.1 Faktory sociálně demografické

- **Věk** – studie ukazují, že ve věku 18 – 30 let je obecně páchána většina trestných činů.

- **Pohlaví** – přestože muži páchají více obecných kriminálních činů, míra kriminality v rodině je vyšší u žen. Je tomu zejména z důvodu páčání násilí na dětech. Muži se totiž dopouštějí domácího násilí častěji, ovšem většinou se jedná o násilí na ženě, nikoli na potomcích. Na děti obrací agresivitu častěji právě ženy, matky. Ženy, páchající domácí násilí na mužském partnerovi se sice vyskytují vzácně, ale ne zcela ojediněle. Mnohdy se ovšem problematika domácího násilí prezentuje jako ryze mužský problém, i když v posledních letech se zrak veřejnosti obrací i na mužské oběti týrání. Je zajímavé, že v případě **obecného párového násilí** výzkumy potvrdily genderovou symetrii. Přestože muži se dopouštějí více sexuálního násilí a stalkingu, fyzická agrese se u obou pohlaví objevuje ve stejné míře a psychického násilí se dokonce častěji dopouštějí ženy. (Čírtková, 2010).
- **Ekonomická situace** – bylo prokázáno, že výskyt domácího násilí se zvyšuje v rodinách jejichž příjem se pohybuje pod hranicí tzv. životního minima.

V multikulturních zemích, jako například USA, se často zkoumá rozsah případů násilí, podle barvy pleti (u Afroameričanů, Hispánců,...). Je třeba říci, že výsledky jsou skutečně u různých etnik rozdílné, což by se dalo směle přičítat právě kombinaci výše zmíněným faktorů s přihlédnutím k sociokulturní zázemí daného etnika.

1.5.2 Enviromentální a situační faktory

- **Stres** – k stresovým faktorům patří například problémy se zajištěním, neuspokojivá finanční situace, nevhodné bydlení, nezaměstnanost jednoho či obou partnerů, osamocenosť, problémy sexuálního charakteru a těhotenství před 20. rokem, tzv. mladistvé těhotenství.
- **Sociální izolace a sociální podpora** – studie ukazují, že k domácímu násilí pravděpodobněji dochází v domácnostech, jež jsou od svého okolí izolovány. Sociální podpora je považována za ochranný faktor a míní se jí pomoc okolí, přátel, známých a především širší rodiny. A to nejen podpora oběti. Jedinec se sklony násilí se samotného aktu dopustí pravděpodobněji, pokud je od společnosti izolován. Sociální podpora rodiny a přátel i na něj působí jako ochranný faktor.

- **Mezi (trans) generační přenos** – tento princip předpokládá, že dítě vystavené zneužívání, či týrání, bude v dospělosti uplatňovat takto naučené vzorce chování na své budoucí rodině. Podobně můžeme vypožorovat i přenos naučených rolí v rodině, například dominance otce a podřízenost matky, jež se následně přenáší na jejich potomky. Přestože přesný mechanismus, jak mezigenerační přenos vzorců násilí funguje neznáme, většina odborníků se bez výjimky shoduje, že sklony k násilnictví i submisivitě vznikají již v raném věku a zkušenosti z rodiny i samotná výchova rodičů na ně má klíčový vliv.
- **Genderová nerovnost** – výzkumná data nám objasňují, že násilí na ženách je o to vyšší, čím větší nerovnost nacházíme mezi partnery, ve skupině, či společnosti. Různé feministické teorie vidí domácí násilí jako nástroj upevnování nadvlády a kontroly muže nad ženou. Vychází z historického kontextu a bere v úvahu postavení žen v dějinách, během nichž byly muži většinou výrazně dominantní. Vzhledem k faktu, že v menší míře existují i muži, kteří se stali obětí domácího násilí, nelze tuto teorii pokládat za universální.

1.5.3 Faktory vzniku násilí páchaného na dětech

V případě týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí uvádí zainteresovaní odborníci specifické faktory, jež vedou k riziku vzniku domácího násilí. Špeciánová (2003) například popisuje tzv. **Integrativní model týrání**, v němž zobrazuje vzájemné provázání jednotlivých rizikových faktorů:

- **ontogenetický vývoj** dítěte může mít na jeho vztah s rodičem podstatný vliv. Prokazatelně totiž existují vlastnosti, které se na výskytu týrání spolupodílejí. Během výzkumu bylo zjištěno, že se u týraných dětí objevují určité biologické faktory častěji, než u běžné populace. Jednalo se zejména nedonošenost dětí, nízkou váhu při porodu, s tím spojené vrozené i získané tělesné i mentální vady. Takové děti často nejsou schopny naplňovat požadavky svých rodičů, svým chováním je mohou dráždit, unavovat a provokovat. To vše v kombinaci přispívá ke zvýšené možnosti, že budou tyto děti svými rodiči týrány;
- **mikrosystém rodiny** hraje také svou roli při určování rizikových faktorů. Myslí se jím zejména ekonomická situace a sociální postavení rodiny, její struktura, výchovné praktiky (například silně autoritativní výchova), děděné zvyklosti

v rodině – nedostatečné projevy citu mezi jejími členy, atd. Zde je třeba zmínit také úlohu mezigeneračního přenosu, kdy rodič jedná se svým dítětem stejně, jak bylo kdysi jednáno s ním;

- **exosystém** s mikrosystémem souvisí, jedná se totiž o samotnou úroveň interakce mezi členy rodiny i okolím. Mezi rodiči navzájem, mezi rodičem a dítětem, mezi dítětem, společností, prostředím v němž se pohybuje. Přestože se týrání objevuje ve všech socioekonomických vrstvách společnosti, nízká ekonomická a sociokulturní úroveň rodiny bývá pokládána za rizikovou, protože působí v rodině negativním vlivem.
- **makrosystému** odpovídá celkové postavení dítěte ve společnosti, jež má svoje kulturní, morální a spirituální hodnoty i svůj legislativní rámec, jež by měl dítě chránit. Makrosystém může působit na členy dané společnosti i silně negativně. Skrze každodenní styk s médii, která zobrazováním agresivity a brutality snižují schopnost soucitu s obětí. Normalizací násilného chování mohou také přispívat k výskytu týrání dětí.

2 ÚČASTNÍCI DOMÁCÍHO NÁSILÍ

2.1 Role pachatele

Pachatelem domácího násilí bývá ve většině případů muž. Tyran, agresor, násilník. L. Čírtková popisuje, že podle statistik se 12% mužů z celkové populace občas dopustí projevů mírnějšího domácího násilí, 8% mužů se pak dopouští těžkého domácího násilí pravidelně. (Čírtková, 2008).

Často se mezi lidmi setkáváme s přesvědčením, že pachatel domácího násilí musí být nutně duševně nemocná, sociopatická osoba, neschopná zařazení do hlavního proudu společnosti, podléhající alkoholismu či toxikomanii. A termíny uvedené na začátku této kapitoly většině z nás takové přesvědčení rychle evokují. Je však jasné, že typologii pachatele nelze tak snadno generalizovat a názor většinové společnosti bývá často zatížen celou řadou předsudků. A jak si v této práci místy opakujeme, výskyt násilí se objevuje napříč sociálními i ekonomickými společenskými vrstvami. I přesto se odborná veřejnost shoduje, že určité typické znaky, jimiž se agresori vyznačují, skutečně existují.

2.1.1 Agrese a agresivita

Přestože si pod pojmy agrese a agresivita každý člověk představí nějakou nepřijatelnou formu chování, málokdo si uvědomuje, že se nejedná pouze o popis fyzického násilí.

- **Agresivita** – původ slova leží v latinském *Aggressivus* – útočný. Jedná se o vnitřní postoj, připravenost organismu k agresi. V širším smyslu zahrnuje i schopnost organismu dosahovat svých cílů, či vzdorovat těžkostem. V tomto chápání se jedná dokonce o celkové úsilí dosahovat uspokojení potřeb. (Sovák, 2000). Mohli bychom tedy agresivitu chápat jako stabilní predispozici organismu jednat agresivně.
- **Agrese** – opět termín vychází z latiny. *Agressio* bychom mohli překládat jako útok, výpad a to vůči osobě, či věci. Jedná se o takové jednání nebo chování, kterým se projevuje nepřátelská, útočná snaha s přímým úmyslem ublížit. (Sovák, 2000).

2.1.2 Mýtus o typickém násilníkovi

Mnoho lidí setrvává v mylné představě, že pachatelem domácího násilí je pouze viditelně zanedbaný hrubián, pod vlivem alkoholu či drog, pravděpodobně nevzdělaný a nezaměstnaný. Snad jim to dává určitý pocit jistoty a bezpečí. Není jednoduché si přiznat, že něčeho tak zavrženíhodného jako je systematické surové týrání partnera se může zcela skrytě dopouštět „normální“ člověk, na první pohled seriózní, sympatický a konformní. Právě díky této pevně zakořeněné představě bývá tak těžké odhalovat výskyty domácího násilí.

2.1.3 Typické znaky a vybrané typologie pachatele domácího násilí

Typickým znakem, jež nalézáme ve většině případů násilí, bývá tzv. „**dvojitá tvář**“ agresorů, kdy se jejich chování diametrálně liší na veřejnosti a v soukromí. Navenek působí mírumilovně a ochotně, v prostředí rodiny se však zcela změní – chovají mocensky a tyransky. Násilný akt mívá na agresora mnohdy vliv podobný drogové závislosti, dochází při něm totiž k uvolnění nahromaděného napětí, což mu působí žádané pocity. Jak se frekvence násilných aktů zvyšuje, stává se agresivita pomalu trvalým rysem násilnickovy osobnosti. Přesvědčivá maska přívětivého člověka, kterou nosí ve společnosti jej ubezpečuje o vlastní nepostižitelnosti, narůstá jeho ego a sebedůvěra. Takový jedinec je o to nebezpečnější, vzhledem k faktu, že si své jednání plně uvědomuje a systematiky je zastírá.

Popisy domácích násilníků velmi často uvádějí, že agresori se dopouštějí tzv. „**separačního napadnutí**“. A. Jones tento jev vymezuje jako podrobování si ženy tělesně i psychicky, zabraňování jejímu odchodu, mstění se za něj a nebo násilné nucení k nedobrovolnému návratu. Cílem je úplné podřízení oběti, její vůle, rozhodovacích pravomocí, tento „vztah“ je upevňován donucováním, vydíráním a samozřejmě násilím. (Cviková, 2001).

Pachatelova potřeba uplatňovat svou moc a nadvládu nad druhým může být vyprovokována i frustrací z nízkého sociálního statusu například v zaměstnání, mezi známými nebo v širší rodině. Vlastní zkušenost s domácím násilím z dětství bývá také důležitým faktorem ve formování násilné povahy agresora (a jak se dozvíme později – i oběti). Může se projevit buď sníženou empatií k oběti, či tolerováním násilí, pokud byl jedinec v dětství svědkem např. týrání matky (a bylo mu ze strany otce „vysvětlováno“

proč je třeba matku „potrestat“). Odborníci tento jev označují za takzvaný „**transgenerační přenos**“. Dítě se vzorce agresivního chování „učí“ od svých nejbližších osob a pevně si fixuje podvědomý reflex, že svých cílů může dosahovat skrze násilné jednání.

Druhou formou může být zkušenost s vlastním týráním a z toho pramenící potřeba uvolnit nahromaděný vztek a pocity bezmocnosti. Statistiky opakovaně ukazují, že velká část agresorů pochází právě z rodin, kde nějaké formě domácí násilí docházelo. V dospělosti tito jedinci neakceptovatelnost svého jednání ve společnosti často ani nechápou a to z důvodu, že se negativní vzorce svého chování učili od svých nejbližších, navíc v křehkém období největšího osobnostního vývoje.

Vágnerová (2004), v souvislosti s tím, přichází s pojmem „**rizikový muž**“, jako zastřešujícím termínem pro výčet charakteristik, utvářející násilníkovu osobnost.

Rizikový muž podle Vágnerové bývá:

- emočně nestabilní s vyšší mírou tolerance k agresivitě,
- majetnický,
- špatně zvládající stres, tenzi, s nízkým prahem sebeovládání,
- nejistý, úzkostný a s nízkým sebevědomím,
- nevhodně a neadekvátně reagující a jednající s osobami slabšími, než je on sám (ženami, dětmi, seniory či zdravotně postiženými),
- vnitřně nespokojený, výbušný a konfliktní,
- připravený používat násilí jako nástroje dosažení svých cílů.

Známý sociální psycholog **Donald Dutton** nabízí následující rozdělení pachatelů násilí:

- **pachatelé impulsivní, emocionálně nestálí:** u těchto agresorů se násilné a nenásilné období střídají, bývají chorobně žárliví a násilí se dopouštějí výhradně v rámci partnerského vztahu, často trpí výraznými změnami nálad, úzkostmi a depresemi. Oběť mnohdy jak nadměrně zbožňují, tak ponižují.
- **pachatelé psychopatičtí, výbušní, nekontrolovatelní:** tato skupina zahrnuje pachatele, kteří často sami prožili tvrdé týrán v dětství a jsou proto chladní,

vypočítaví a jejich chování antisociální, nebo dokonce kriminální. Násilí se dopouštějí i mimo domov a mají k němu obecně kladný vztah. Pohybují se totiž na „okraji společnosti“, kde bývá považováno kriminální a násilné chování za běžné a normální.

- **pachatelé výbušní, sebekontrolující:** ačkoli působí na své okolí klidně a mírně, snaží se maskovat chronický potlačovaný hněv. Na svém partnerském protějšku bývají závislí avšak emocionálně jej zanedbávají, pakliže vyloženě necítí, že by mohli být opuštěni. Svůj vnitřní vztek uvolňují afektivním opíjením. Tito pachatelé mívají nejvážnější prognózu ve vztahu k spáchání vraždy (Foltýsová, 2005).

Často nalézáme citovanou typologii **Holzworh-Munroe a Stuarda**. Ti ve svém článku – *Typologies of male batterers: Three subtypes and the differences among them*, rozdělili násilné osoby do tří skupin podle toho kde se k násilí uchylují a jaké mají k němu důvody.

- **Muži násilní pouze doma** – typ mužů, jenž nalézáme v tzv. partnerském násilí nejčastěji. Agresivní chování je u nich omezeno pouze na domácí prostředí a velmi často svých násilných činů upřímně litují. Málokdy se dopouštějí násilí se sexuálním podtextem.
- **Muži hraniční** – precitlivělá osobnost, z důvodu prožitého odmítnutí od rodičů. Silné psychické násilí využívá z důvodu strachu z opuštění. Fyzicky agresivní nebývá. Psychická tyranie však může být velmi intenzivní.

Muži násilní i mimo domov – typ mužů, kteří jsou agresivní i mimo domov, nemající zájem o řešení své situace, či případnou pomoc ve formě terapie, poradenství. Jejich situace bývá ovlivněna nějakou závislostí, na alkoholu, nebo drogách a v jejich agresivních projevech nalézáme těžší formy fyzického násilí. Takový muž je agresivní násilník obecně, násilí k partnerovi je pro něj pouhou epizodou v jeho veskrze násilném životě (Foltýsová, 2005).

Výše uvedená fakta dále rozebírají **Spilková a Vitoušová** (2003) v následující typologii. Pachatel může být:

- **rozpadlý alkoholik, stresový slaboch** – páchá násilí, aby se zbavil pocitů z vlastní životní krize (i domnělé). Sám potřebuje podporu, násilné chování je pouze ventilem pro nahromaděnou nervozitu,
- **nepolepšitelný násilník nebo sociální sadista** – patologická osoba,
- **domácí násilník** – nejvíce se vyskytující typ, dvojí tvář, seriózní a slušné vystupování navenek – agrese v soukromí.
- **Normální násilník** – viktimizovaný vlastním dětstvím, jeho chování kopíruje model původní rodiny,
- **reaktivní násilník** – agresivita je v tomto případě reakcí na špatné zacházení ze strany partnerky (mnohdy domnělé),
- **jiný pachatel** – do této kategorie spadají násilníci, kteří jsou duševně nemocní a jejich chování je ovlivněno například bludnými představami.

Čech uvádí **Medorosovu typologii**, která pracuje se třemi základními druhy násilníků:

- **pachatel žárlivý a majetnický** – vyhrožuje zabitím, jde mu o naprostý dohled, kontrolu, odloučení od partnera netoleruje,
- **pachatel sadistický** – má často neurotické rysy, přestože ho lidé mohou považovat za bezúhonného, kruté formy násilí ho uspokojují a jde mu o totální moc, pomstu a nadvládu,
- **pachatel extrémně nebezpečný** – útoky a napadání i mimo soukromí rodiny, bezcitný a krutý, nesnese odpor při prosazování svých zájmů (in Čech a kol. tet al., 2011).

Drahomír Ševčík, autor knihy *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence* (2011) uvádí i další typologii násilných mužů, tentokrát podle Elbowa. Jeho rozdělení se od ostatních poněkud liší, přichází s termíny: **kontrolor**, **obránce**, **validátor** a **inkorporátor**.

- **Kontrolor** – typ agresora, jenž nahlíží na ostatní lidské bytosti pouze skrze jejich potencionální přínos jeho osobě. Oběť vnímá majetnický, jako objekt, s nímž může nakládat jak se mu zlíbí. K násilí agresor přistupuje ve chvíli, kdy

má pocit, že by se oběť mohla začít vymaňovat z jeho vlivu a on by mohl svou kontrolu ztratit. Oběť přesvědčuje a zastrašuje vyhrůžkami a hrozbami fyzického napadení.

- **Obránce** – obránce je spokojený, pokud je jeho partnerka na něm sociálně i finančně závislá. O své vlastní nepostradatelnosti a závislosti oběti na své osobě aktivně přesvědčuje i okolí, maskuje tím vnitřní strach z opuštění, nebo potrestání za své násilné chování.
- **Validátor** – validátor je zmítán pochybnostmi o své osobě a násilím si upevňuje svůj vlastní pokřivený obraz mužnosti. Možnost ztráty jeho oběti je pro něj nemyslitelná, skrze ní si totiž formuje vlastní sebepojetí, bez ní by musel čelit vlastnímu nízkému sebevědomí, slabosti a zbabělosti. Validátor proto dělá vše proto, aby svou oběť neztratil a připoutává si ji zastrašováním, manipulativním snižováním její sebedůvěry a vzbuzováním výčitek.
- **Inkorporátor** – takový typ muže zažívá silnou frustraci, jelikož není schopen vnitřního prožívání jinak, než ve spojení s obětí. Tu si přivlastňuje a její ztráta by pro něj znamenala katastrofu v podobě osobnostního rozkladu. Podobně jako předchozí typy násilníků si inkorporátor oběť manipulativně připoutává a případné „osvobození“ jí systematicky znemožňuje.

2.1.4 Ženy jako pachatelé domácího násilí

Na tuto ožehavou podkapitolu problematiky domácího násilí jsme již narazili při zkoumání historických přístupů ke domácímu násilí a jak se během dějin měnily. Dozvěděli jsme se, že tomu není tak dávno, kdy se možnost existence žen jako tyranů a především mužů jako obětí pokládala za zcela nemyslitelnou. Bohužel se od té doby situace příliš nezměnila. Týraní muži málokdy přiznají, že jsou obětí, jelikož se bojí zesměšnění a odsouzení společností. Celkem právem se také mohou bát, že jim nikdo neuvěří, jelikož se domácí násilí mnohdy považuje za jednostranně zaměřené vůči ženám a existují silné tendence zpochybňovat, zda je žena aktu násilí vůbec schopna.

Ačkoli ve společnosti (i mezi odborníky) převládá povědomí, že mužů-tyranů je v případech domácího násilí většina, čím dál tím častěji se ozývají i hlasy s názorem opačným. Například podle německého kriminalistického specialisty M. Bocka se ženy

dopouštějí partnersého násilí stejně často jako muži. Domácí násilí je, podle něj, v heterosexuálních vztazích rozděleno tzv. „padesát na padesát (Čírtková, 2010).

„Ženy zdaleka nejsou jen něžnými bytostmi.“ Mohou být stejně násilné a kruté a dopouštět se prakticky všech druhů a typů domácího násilí (Ševčík, Špaténková, 2011).

Podle oficiálních zdrojů se na povrch dostává pouhých 2-5% případů, muži své týraní zamlčují a případná zranění přičítají jiným příčinám. Ženy nejčastěji partnerům způsobí modřiny, odřeniny, poškrábání. Může však dojít i poraněním vážnějším, očí, či zubů. Pachatelky, podobně jako pachatelé, se nejčastěji uchylují k násilí psychickému, zejména verbálnímu. Fyzické násilí je u obou pohlaví shodně na druhém místě. Muži se častěji dopouštějí vyhrožování, sexuálního napadení, nebo destrukce partnerova majetku. Ženy naopak mnohem častěji přistupují k použití zbraně, nejčastěji nějaké běžné věci, jako je kuchyňský nůž, nůžky, či vařicí voda.

Je třeba brát v úvahu, že do poslední skupiny jsou zařazovány i ženy, které se chovají agresivně v reakci na ohrožení. Odborné texty uvádějí ženy, jež útočí v sebeobraně a ženy které násilníka dokonce usmrtí, v zoufalé snaze jak vyřešit jejich bezvýchodnou situaci. Výzkum pánů Stetse a Srause v této otázce prokázal, že k napadání mužů a žen v osobních vztazích dochází více méně vyrovnaně. Dle výsledků útočila první žena v 42 – 45% případů a muž napadal v 43 – 53%. Oba výzkumníci dokonce vyslovili domněnku, že proklamované násilí žen vůči mužům z důvodu nutné sebeobrany se děje pouze v minimu případů (Ševčík, Špaténková, 2011).

Další výzkum, jenž podkopává základy zažitého konstruktů o „v sebeobraně agresivní žene“ je výzkum Morseové. Tento výzkum, zaměřený na mladé a dospělé lidi, zahrnoval 1725 respondentů. Výsledky vyhodnocených odpovědí byly překvapivé. 38 – 40% žen se totiž ke svému partnerovi chovalo násilně. 49 – 59% párů jednalo vzájemně agresivně a konečně 14 – 22% žen se na svém partnerovi dopustilo zvláště hrubého a velikého násilného aktu. Muž se, podle výsledků šetření choval násilně pouze v 10 – 14% případů, přičemž žena se násilně chovala v 30 – 38% případů domácího násilí (Ševčík, Špaténková, 2011).

2.1.5 „Agresor v rouše beránčím“

V článku „*Muži a domácí násilí*“ (Hodina, 2012) se autor zamýšlí nad nepřehlednou situací ve společnosti, kdy není jednoduché určit role účastníků v domácím násilí. Muži jsou v nebezpečí, že jakýkoli jejich konflikt s ženou může být označen za domácí násilí. Podle autora se feministickým a dalším neziskovým organizacím podařilo vykreslit obraz, v němž se muž v problematice domácího násilí objevuje pouze a jedině jako násilník. Zároveň upozorňuje na významný posun ve vnímání samotné definice domácího násilí, kdy se pod tento pojem zařazují i neurčité pojmy, jako „ekonomická kontrola“ či „emocionální násilí“. Také je potřeba kriticky prověřovat všechny tvrzení a obvinění a ne jim slepě věřit. Autor pokládá v článku zajímavou otázku. Zda pokud by se muži více násilí (nejen psychickému) bránili, zda bychom neměli nakonec ve statistikách mnohem více domácích agresorek? Nezbyvá ve výsledku mužům bohužel nic jiného, než se zbavit své rytířskosti? Autor ve stejném článku cituje Čírtkovou a uvádí: „*Muži se nevnímají jako oběti domácího násilí, ačkoliv ve skutečnosti k jejich viktimizaci domácím násilím dochází.*“. V jiném zdroji dokonce přímo uvádí, že sama zažila případy, kdy policie během vyšetřování případu domácího násilí zjistila, že agresorem ve vztahu je ve skutečnosti samotná oznamovatelka, jež trestní oznámení na partnera podala (Čírtková, 2011).

2.1.6 Shrnutí

Dvojice autorů knihy *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence* (2011) uzavírá, že studiem odborné literatury zjistíme, že snah o vytvoření ucelené typologie násilníků zde je skutečně mnoho. Ovšem žádnou z těchto typologií nelze brát zcela doslovně, jelikož je každý případ domácího násilí jedinečný, stejně jako je jedinečná každá osoba pachatele i osoba oběti. Pro orientaci v daném případě jsou proto typologie sice přínosem a mohou bezpochyby pomoci s případným řešením, nelze je ovšem pokládat za zcela bezchybné a universální. Osoba násilníka může být jednak velmi složitá, jednotlivé typy se v ní mohou mísit, pravidelně střídat, nebo naopak se postupně přetvářet jeden v druhý. Zároveň, jako u každého jiného člověka se i chování agresora může měnit podle konkrétních životních situací (Ševčík, Špaténková, 2011).

2.2 Role oběti

2.2.1 Viktimologie a viktimizace

Viktimologie je vědní obor, zabývající se obětí trestného činu a potencionálními dopady, jež s sebou vystavení traumatizujícímu zážitku přináší. a to nejen po samotném aktu trestného činu. Pomocí rozličných metod pátrá po psychologických a sociologických aspektech, jež zapříčinily, že se daná osoba obětí stala a aplikuje to v rámci prevence násilných činů.

Termín **viktimizace** označuje proces zraňování a poškozování jedince. Je důležité si uvědomit, že násilný čin je pouhým začátkem tohoto stavu, oběť totiž kromě fyzické újmy dále může trpět finanční újmou, emocionální újmou, ztrátou sebeúcty a sebeúcty, jakož i ztrátou pocitu bezpečí. Čírtková (2010) vyjmenované újmy nazývá **primární rány**, tedy rány způsobované přímo agresorem a jsou součástí tzv. **primární viktimizace**.

Sekundární viktimizace oběť postihuje různými způsoby, často kvůli necitlivému či neodbornému přístupu policie, soudů, lékařů (v takovém případě můžeme hovořit o porušení profesní etiky) a samozřejmě vlastního sociálního okolí. Oběť může být druhotně traumatizována opakovanými výpověďmi při soudním řízení, jež mohou být navíc zpochybňovány. Také může být nucena ke konfrontaci s pachatelem. V podobných případech se může dokonce jednat o tzv. systémové týrání. Je vhodné si uvědomit, že sekundární viktimizace pro oběť nemusí nikdy úplně skončit. Přátelé a rodina se jí vyhýbají, oběť se cítí osamělá, izolovaná a stigmatizovaná. K tomuto stavu přispívá celá řada mýtů a předsudků o domácím násilí. Právě strach ze sekundární viktimizace – z přístupu okolí a rodiny, úřadů a soudů, mnohdy mnohdy oběti zcela zabrání svou situaci řešit a vyhledat pomoc. Navzdory faktu, že se bojí o své zdraví, či dokonce život.

Nepřímá viktimizace může postihovat děti, jež musí být svědky násilí v rodině a i na tomto místě je vhodné zopakovat fakta v této práci již mnohokrát zmíněná. Domácím násilím bývají postiženy osoby bez ohledu na kategorie, jako jsou vzdělání, sociální postavení, věk či pracovní uplatnění. Existuje pouze jediný prokazatelný „**rizikový faktor**“, jenž může predikovat náchylnost jedince k „sklouzávání“ do role oběti. Stejně

jako u osoby pachatele, i zde se jedná o přejímání negativních vzorců chování, pozorovaných v dětství, tzv. **transgenerační přenos násilí**.

Pro představu dítě, mající násilnického otce (jenž bije matku i je) si může svou situaci zracionalizovat. Otec přeci musí být hodný a spravedlivý člověk, bití proto nevidí jako něco zlého a nesprávného, nýbrž jako spravedlivé tresty za špatné chování. K podobným projevům násilí je takový člověk tolerantní i v dospělosti, nedokáže v intimních vztazích zastávat rovnoprávnou pozici, dokonce může být přesvědčen o tom, že si týrání vlastně zaslouží. Takové submisivní chování agresora dokonce přitahuje a dráždí.

2.3 Týraná žena

Přestože v poslední době narůstá počet případů týrání mužů, ženských obětí domácího násilí je stále mnohonásobně více. Některé zdroje hovoří až o 90-95% všech případů. Ženy do muže do „viktimitizační pasti“ uvrhnout jejich pozice fyzicky slabšího jedince v páru, ekonomická nesamostatnost, či často stále uplatňované genderové předsudky a mýty – například o podřízenosti ženy, obrazu poslušné manželky, atd. Občanské sdružení **ROSA**, jež se na pomoc týraným ženám zaměřuje, odhaduje, že se v ČR s násilím setká během života 38% žen. (Rosa, 2014).

2.3.1 Rizikové ženy

Ačkoli není pravidlem, aby týraná žena sama pocházela z násilného rodinného prostředí, v mnoha případech tomu tak ale skutečně bývá. Ženy, které zažily fyzické ubližování nebo citové zraňování se potýkají s hlubokým podhodnocováním sebe sama a sníženým sebevědomím. Protože si nevěří, svůj vzhled, schopnosti i vlastnosti vidí veskrze negativně. Svého partnera si proto netroufají sami aktivně vybírat, raději nechají muže aby si vybral je. Vágnerová označuje tyto nesamostatné, závislé, bezbranné ženy s nízkou sebeúctou pojem „**rizikové ženy**“ (Vágnerová, 2004).

Muž s agresivními sklony, s potřebou být ve vztahu dominantní, bývá na veřejnosti sebejistý a sebevědomý, někdy doslova okouzlující. Pro ženu, která si sama sebou není příliš jistá a myslí si, že o ni nikdo zájem nemá, může jeho dvoření silně zapůsobit. Neuvědomuje si, že si ji muž vybral záměrně, protože u ní pozoruje známky poddajnosti, která ho přitahuje.

Matoušek uvádí, že oběť partnerovy sklony k násilí na počátku vztahu nevnímá. Může být trpělivý, pozorný i milý a odlišné reakce začne projevovat až v těžších životních situacích (po narození potomka, v nemoci či finanční krizi, při ztrátě práce, atd.). Ve chvíli, kdy je násilný vztah v plném proudu, nemá oběť dostatek sil, aby soužití s agresorem dokázala ukončit. (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005). Rozjíždí se cyklus domácího násilí se svými fázemi, jež jsme si již uváděli.

Týraná žena prodělává, vlivem prožívaného traumatu, řadu změn jak ve vnímání sebe sama a okolí, tak ve vlastním chování. Nejčastější charakteristiky nalézáme v tzv. typickém portrétu týrané ženy.

2.3.2 Typický portrét týrané ženy

- Žena je zcela finančně závislá na partnerovi.
- Je partnerovi vědomě podřízená a poslušná.
- Kontakty s dalšími lidmi neudrhuje, nebo v minimální míře.
- Partnerovo nepřipustné chování omlouvá jako nálady, reakce na aktuální problémy (např. v zaměstnání) nebo jako důsledek jeho traumat z dětství.
- Působí vystrašeně.
- Trápí ji pocity bezmoci, beznaděje a bezcennosti.
- Přestože násilí již nedokáže snést, nevidí východiska.
- Cítí vinu za svůj osud.
- Věří v partnerovo polepšení, poslední výbuch násilí naivně považuje za poslední.
- Za svou situaci se stydí.
- Snaží se upevňovat intimní vztah s partnerem pomocí sexu.
- Její emocionální závislost na partnerovi ji vnitřně rozpolcuje – nedokáže žít s ním, ani bez něho (Ševčík, Špaténková, 2011).

2.3.3 Mýtus o typické oběti

Na tomto místě je dobré uvést, že ne všechny ženy, jež se staly obětí domácího násilí musí nutně na první pohled vystupovat jako nesamostatné vystrašené „puťky“.

Týrána může být totiž stejně dobře i žena na první pohled vzdělaná, profesně úspěšná, s vysokým společenským postavením. Zavádějící může být také představa oběti, jako osoby bez „poskvrny“. Každá lidská bytost má své slabosti a chyby a může být velmi nebezpečné, když tyto nedokonalosti nenápadně sklouznou do pozice odůvodnění násilného chování partnera.

2.4 Týraný muž

Mezi pevně zakořeněné předsudky ve společnosti bezpochyby patří přesvědčení, že v problematice domácího násilí jsou role jasně rozdělené, tedy muži týrají a ženy jsou týrány. Pro mnoho lidí je nepředstavitelné, že by muž, zastupující sílu, odvahu, ochranu a určitou nezdolnost, mohl být dlouhodobě týrán ženou, něžnou, citlivou – „slabším pohlavím“. Právě tyto názory ve společnosti působí, že se muži, žijící v násilném vztahu, obávají o své situaci s kýmkoli hovořit. Ponížení, stud a strach ze stigmatizace jim efektivně zabrání v řešení jejich neuspokojivé životní situace.

Buriánek o tento stav shrnuje: *„Jednak se na ně (týrané muže) vztahují mýty, které se vážou na domácí násilí na ženách, a zároveň tu působí předsudky, související s genderovými stereotypy.“* (BURIÁNEK, 2006). Přestože si můžeme týrané muže představovat jako submisivní, neagresivní typy se sklonem ke tloustnutí, v realitě se domácí násilí nevyhýbá ani mužům vyloženě maskulinním. Stereotypy, jež se v souvislosti s domácím násilím na mužích ve společnosti objevují se příliš neliší od těch vztahujících se na násilí na ženách. Nejčastěji můžeme slyšet následující čtyři:

- **Nemůže to být tak hrozné, když od ženy neodejde** – přestože odchod by mohl situaci zásadně změnit, pro oběť je velmi těžké se k němu odhodlat. Nejenže zpočátku týraný muž agresivní partnerku omlouvá a snaží se hledat různé důvody pro její chování, odchod by celý problém odhalil okolí a veřejnosti. Čím déle je oběť v násilném vztahu, tím více bývá izolována od společnosti a bezradná, nedokáže vyhledat vhodnou pomoc.
- **Ženy se k násilí uchylují pouze v případě sebeobrany** – v podkapitole „Agresor v rouše beránčím“ jsme si podrobněji tento mýtus přiblížili. Je smutným faktem, že právě kvůli tomuto stereotypu řada mužů své napadení nenahlásí na policii, kvůli obavě z vlastního nařčení.

- **Žena nemůže napadnou fyzicky silnějšího muže** – sklon k agresivnímu chování nemá nic společného s tělesnou konstitucí. Nezřídka bývá týraný muž sice tělesně silnější, fyzický konflikt s ženou ale pokládá za zcela nepřijatelný, čehož agresorka mnohdy vědomě zneužívá. Takovým ženám nahrává také fakt, že ve společnosti stále převládá názor, že muž by ženu neměl udeřit ani v sebeobraně. Paradoxně se nikdo příliš nerozpakuje nad tím, když muž v sebeobraně „namlátí“ jinému muži, ať už je zbitý slabší nebo ne! (pozn. autora).
- **Tlouci od ženy se nechá jen úplný slaboch** – pokud se nad tímto stereotypem zamyslíme, uvědomíme si, že nemůže být dále od pravdy. Týraní muži většinou disponují značnou psychickou silou a vůlí, která je motivuje v hledání možností a nástrojů, jak jejich nevyhovující životní situaci vydržet. Právě jejich síla jim, svým způsobem, brání v ukončení nezdravého partnerského vztahu. (Buriánek, 2006).

2.4.1 Syndrom bitého manžela

I v dnešní době můžeme považovat toto téma za značně citlivé. Když se koncem 70. let dvacátého století mezi odbornou veřejností objevila stať Suzanne Steinmetz „**The battered husband syndrom**“ (**Syndrom bitého manžela**), způsobila nemalé pozdvižení. Vycházela totiž z expertního výzkumu z roku 1975, kdy z 2341 dotázaných 16% uvedlo, že se v jejich vztahu objevily v posledních dvanácti měsících opakované projevy násilí různých podob. Překvapující bylo určení role agresora. U 49 % párů se totiž role agresora střídaly, 27 % párů uvedlo, že násilníkem byl muž a u 24 % párů byla násilnou osobou žena. Takový výsledek se samozřejmě setkal s velkým nepochopením, ba dokonce s odporem a vedl i k osobním útokům na výzkumníky.

„Feministicky orientované badatelky symetrii mužů a žen jako původců domácího násilí shodily ze stolu argumentem, že ženy jsou upřímné a otevřeně se k násilí přiznávají, zatímco muži ho tají anebo přímo popírají. Syndrom bitého manžela nebyl akceptován a nakonec zcela zapadl.“ (Čírtková, 2010).

Je vhodné doplnit, že výzkum se dočkal opakování o 7 let později a výsledky byly velmi podobné.

Přestože se v posledních 40 letech podařilo domácí násilí na ženách ustavit jako závažný sociologický fenomén, domácí násilí na mužích se stále považuje za okrajové

téma bez srovnatelné pozornosti veřejnosti i odborníků. Důvody, proč tomu taky je vyjmenovává Steinmetz (2007):

- média a experti zůstávají ve vztahu k problematice v tzv. selektivní nepozornosti,
- domácí násilí na ženách je viditelnější, vzhledem k závažnějším fyzickým důkazům, nežli v případě násilí na mužích,
- viktimizovaní muži svou životní situaci více popírají.

2.4.2 Fenomén dvojích zavřených dveří

Pod tímto termínem se skrývá jev, jenž odborníci popisují výhradně v souvislosti s týranými muži, kteří se stali obětí domácího násilí. První dveře symbolizující překážky, stojící v cestě všem obětem domácího násilí. Druhé dveře představují specifické bariéry týraných mužů, plynoucí z obav z případného odtažení jejich situace. Viktimologie má pro tento jev vlastní pojem a tím je *dvojitá latence*. V první latenci zůstane jejich osud utajen před soudy a úřady a v latenci druhé i před odborníky. Důvody, kvůli kterým muži týrání neoznamují mohou být tyto:

- jako oběť si nepřipadají,
- chování partnerky nepokládají za trestný čin,
- prožívají stud a svůj problém pokládají za „okrajový“,
- nekontaktují policii z obavy, že jim nebude uvěřeno a budou stíháni oni,
- obávají se zveřejnění a tím i „ocejchování“.

Čírtková shrnuje, že právě procesy sekundární viktimizace jsou pro mnoho mužů, obětí domácího násilí, ústředním problémem. Pro většinu mužů je veřejné přijetí role oběti natolik destabilizující a diskreditující, že to otrásá jejich životem v osobním, profesním i společenském kontextu a druhotně je to traumatizuje.

2.4.3 Charakteristika týraného muže

Důvody proč muži své agresivní partnerky neopustí se v mnohém shodují s těmi u týraných žen:

- Svou partnerku hluboce milují a věří v její nápravu.

- Cítí se povinováni ve vztahu setrvat.
- Zůstávají kvůli dětem.
- Mají strach z pomsty partnerky.
- Věří, že partnerka má pouze problém s vůlí, mohla by se umět ovládat.
- Stydí se za svou situaci a nechtějí, aby se vše jejich odchodem „provalilo“.
- Partnerku nechtějí nechat samotnou.
- Cítí se vinni za vzniklou situaci.
- Obávají se, že opuštění partnerky je připraví o rodinu i přátele.
- Nejsou ekonomicky zajištěni, nemají kam jít. Tato položka je mezi experty diskutována. U žen je tento faktor bezvýhradně přijímán a zdůrazňován, u mužů bývá některými odborníky zpochybňován.

Steinmetz (2007) jako příčiny setrvávání v násilném vztahu uvádí:

- zkušenosti s násilím z dětství
- výjimečné epizody domácího násilí
- omezené možnosti k existujícímu vztahu
- psychická závislost na agresorce
- strach ze stigmatizace v procesu sekundární viktimizace
- obavy o bezpečí dětí.

2.5 Důsledky domácího násilí na osobu oběti

Ať je obětí žena či muž, trauma z prožívaného domácího násilí se musí, dříve nebo později, projevit na její osobnosti. Oběť zažívá negativní změny ve vlastním sebe-pojetí, v náhledu na okolí, společnost i mezilidské vztahy. Citové zranění a obavy z nejisté budoucnosti se mohou projevovat fyzickou i psychickou únavou a vyčerpáním.

2.5.1 Syndrom týrané ženy (týraného partnera)

Syndrom týrané ženy (angl. „*battered woman syndrom*“) byl poprvé popsán v roce 1979 v knize „The Battered Woman“. Autorkou knihy je Leonor Walker, která také vytvořila teorii cyklu domácího násilí. V knize se jako první pokouší o stanovení

psychologického profilu oběti domácího násilí, v té době zaměřené pouze na oběti-ženy. Vnímání problematiky prošlo v mnoha směrech značným vývojem a proto se můžeme setkat také s termínem **syndrom týraného partnera**. (angl. „*battered spouse syndrom*“) Ten přichází s důležitým sdělením a totiž, že syndrom není podmíněn genderově, jako spíš vztahově. Jádrem je fakt, že oběť je dlouhodobě traumatizována násilím ze strany *blízké* osoby.

Walkerová popsala čtyři hlavní prvky syndromu týrané ženy takto:

- Žena je přesvědčena, že si za násilí může sama.
- Nebere v úvahu, že by za násilí byl odpovědný kdokoli jiný nežli ona.
- Žena se bojí o život svůj i o životy svých dětí.
- Žena zcela nelogicky věří v „všudypřítomnost“ a „vševědoucnost“ agresora.

Syndrom týraného partnera má mnoho společného s syndromem týraného a zneužívaného dítěte (angl. „*child abused and neglect syndrom*“ – CAN) či se syndromem znásilněné osoby. Jedná se o **viktimitizační syndrom**, což vypovídá o tom, že duševní zdraví a mentální procesy oběti jsou poznamenány traumatizací z prožitého násilí. Syndrom může mít celou řadu projevů, které mohou být případ od případu silnější nebo slabší, jeho psychické projevy se neřídko promítnou i do fyzických obtíží a komplikací. Související symptomy jsou: Posttraumatická stresová porucha, naučená bezmocnost a sebezničující reakce.

2.5.2 Posttraumatická stresová porucha

Termín označuje úzkostnou poruchu, která se většinou objevuje po emocionálně závažné a stresující události, jež svou intenzitou přesahuje běžnou lidskou zkušenost. (Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008). Může se projevovat poruchami chování, vnímání a prožívání, dokonce se objevují i psychosomatické reakce. Tyto projevy jsou se pak opakují i v delších časových intervalech od prožitého traumatu, může docházet k tzv. flashbackům. „*Týrané ženy vykazují projevy posttraumatických reakcí ve formě únikových tendencí (popírání, apatie, strnulost, izolace, deprese, disociace, bagatelizace), také četné flashbacky. Objevuje se zvýšená vznětlivost, úzkostnost, přecitlivělost, panika, obsese, hyperaktivita, nervozita, snížené sebevědomí apod. U týraných žen můžeme identifikovat také zvýšenou úroveň pocitu bezmocnosti a bezradnosti, strachu*

a deprese jako reakce na ztrátu iluzí ve vztahu ke světu, prvotního sebepojetí, ztrátu pocitu síly a smysluplnosti.“ (Špaténková, 2011).

Kritéria, která musí být v případě přítomna, aby mohla být posttraumatická stresová porucha diagnostikována jsou:

- prožití traumatické situace
- znovu prožívání traumatické situace
- viditelné vyhýbání se podnětům souvisejícím s traumatickou situací
- přetrvávání příznaků zvýšené aktivační hladiny – spánkové poruchy, nedostatečná soustředěnost, nervozita, výbuchy hněvu, nezvladatelné reakce.

2.5.3 Naučená bezmocnost

Pod tímto pojmem se skrývá stav, kdy v nekončícím koloběhu domácího násilí, oběť ztrácí veškerou naději, že by mohla mít nad svým osudem kontrolu. Nerespektuje sebe sama a s touto absencí sebeúcty se pojí rozvolnění dalších morálních měřítek a společenských hodnot. Agresivnímu partnerovi dává bezmocná oběť další a další šance, sama zůstává zcela pasivní v pasti, kvůli ztracenému sebevědomí. Právě zmíněná pasivita je pro naučenou bezmocnost typická. Oběť vyčerpala všechny možnosti, jak násilí čelit a to bez jakéhokoli úspěchu. Další snaha jí proto připadá zbytečná. Její strach z agresora je na takovém stupni, že paralyzuje její případnou spolupráci s policií či krizovými centry, chce předejít „fázi exploze“ (viz. cykly domácího násilí) a tak radši partnerovi ve všem ustupuje. Postrádá racionální náhled na situaci a nechápe, že ji svým jednáním nezpůsobila. (Čírtková, 2008)

2.5.4 Sebezničující reakce

Sebezničující reakci u oběti odstartuje agresor, jenž své exploze násilí úspěšně kontroluje a zvládá si udržovat přesvědčivou „dvojí tvář“. Oběť se s těmito zásadními výkyvy v životě vyrovnává tvorbou vlastní varianty reality, vlastního světa. Pokřivený obraz skutečnosti se projevuje především usilovným přesvědčením, že k násilí dochází z nějakých logických důvodů, za které násilník nemůže. Naopak je vždy přítomno silné sebe-obviňování ze strany týrané osoby, zlehčování následků ubližování i případného zranění a hledání nejrůznějších výmluv, které by mohly celou situaci normalizovat (Čírtková, 2008).

2.5.5 Stockholmský syndrom

Tento syndrom se může vyvinout u osob, jež jsou dlouhodobě nuceny žít v násilném vztahu. Podobně jako u sebezníčující reakce si oběť postupně na svou situaci zvykne a svému mučiteli ve všem vyhoví. Začne u ní vznikat silný emocionální vztah, jenž se blíží silné závislosti na agresorovi. Tyto příznaky se do povědomí odborníků dostaly po tzv. Stockholmském přepadení. V roce 1973 byla ve Stockholmu přepadena banka a několik osob bylo drženo jako rukojmí. Během dlouhého vyjednávání, jež trvalo přes 100 hodin, se mezi pachateli a rukojmími utvořilo zvláštní pouto. Oběti projevovaly náklonnost ke svým únoscům a naopak nedůvěru vůči osvobozujícím policistům a následně institucím. Jedna z obětí se později dokonce s jedním z pachatelů zasnoubila. Podmínky pro tento syndrom vznikají ve chvíli, kdy je oběť izolována od dalších osob, cítí že je její život v ohrožení a svou situaci vnímá jako bezvýchodnou. Důležitým faktorem jsou také střídavé projevy pozitivních emocí ze strany pachatelé, které u oběti odstartují citovou odezvu. Oběť se s pachatelem mnohdy identifikuje natolik, že ho i v případě vyšetřování policií aktivně brání a jeho obvinění popírá. (Vargová, Vafroňová, 2006).

2.6 Domácí násilí a stalking

Mezi domácím násilím a stalkingem je podle A. Buskotte přímá souvislost. Ukončení násilného vztahu má, podle ní, téměř vždy pokračování právě v pronásledování od agresivního ex-partnera, který se nehodlá smířit se ztrátou kontroly nad obětí.

2.6.1 Stalking

Anglický výraz stalking patří do loveckého žargonu, skrývá se pod ním postupné vystopování a přiblížení lovce ke kořisti. V češtině by do značné míry tomuto termínu odpovídalo slovo štvance. Pachatelé, dopouštějící se stalkingu, se totiž ke svým obětem chovají téměř shodně, jako lovci ke své kořisti. Nejdříve vyčkávají, pozorují ji a plíží se k ní. Někdy jednají nenápadně a ostražitě, jindy hrubě a nebezpečně. (Buskotte, 2008). Jestliže se zamyslíme nad technikami a cíli stalkerů, uvědomíme si, jak trefně je zmíněný český výraz vystihuje. Pachatelé se totiž skutečně snaží svou „kořist“ doslova uštvat. Mohou svou oběť zasypávat spoustou dopisů, emailů, sms zpráv či kontaktů přes sociální média. Nedají ji vydechnout ve dne ani v noci. Není neobvyklé, když stalker zanechává oběti nejrůznější vzkazy na záznamnících, milostná vyznání, sexuální

fantazie, ale i zhrzené výčitky, výhrůžky a nadávky. Oběť mohou sledovat fyzicky. Monitorovat její dům, pronásledovat ji při cestě do práce, nechávat vzkazy ve schránce, nebo za stěračem automobilu. Svou oběť mohou zahrnovat pozorností, zasílat jí květiny. Naopak jiní stalkeri mohou být agresivní, ničit majetek objeti, propichovat pneumatiky vozu, dobývají se oběti do bytu. (Buskotte, 2008)

2.6.2 Projevy stalkingu

Stalking nelze zaměňovat se snahou bývalého partnera o získání životní lásky a obnovení ztraceného vztahu, ačkoli známe i případy, kdy akt rozchodu odstartuje u ex-partnera projevy agresivního jednání.

Pronásledující své oběti doslova ničí život, narušuje osobní svobodu, vyvolává u ní stres a nepříjemné pocity strachu a obav o své bezpečí. I přes opakované a zjevné odmítání, pachatel svou oběť obtěžuje čím dál tím víc. Situace eskaluje a může dojít i k fyzickému napadení.

Přímou vazbu na domácí násilí má především takzvaný **ofenzivní stalking**. Narozdíl od stalkingu **defenzivního**, kterému žádné fyzické násilí většinou nepředchází a jedná se o usilovnou touhu o navázání nového vztahu s bývalým partnerem, ofenzivní stalking je motivován touhou o obnovení vlády a kontroly nad partnerem. (Buskotte, 2008).

2.6.3 Typologie stalkerů

Podobně jako při vymezování typů pachatelů domácího násilí i typologie pachatelů stalkingu má především informativní charakter. Osobnost stalkera v sobě většinou kombinuje charakteristiky několika popsaných typů, z nichž některé převažují ostatní.

- **Stalker odmítnutý** – chce získat partnerku zpátky a mnohdy se jí také hodlá pomstít za rozchod a potrestat ji. Je agresivní a nebezpečný. Jeho útoky bývají namířené nejen proti ex-partnerce, ale i její rodině, majetku, či novému partnerovi.
- **Stalker rozhněvaný** – je přesvědčen, že on sám je obětí, které bylo ublíženo a hodlá se za prožité příkoří pomstít. Svou oběť napadají především výhrůžkami a verbálními útoky.

- **Stalker intimní** – nešťastně zamilovaný jedinec, podléhající iluzi, že je do něj obtěžovaná oběť také zamilována, nebo ji k lásce může přesvědčit. Nerealnost této své představy si nehodlá připustit.
- **Nekompetentní uctíváč** – je podobný typu předchozímu. Je přesvědčen, že mu pronásledovaná osoba patří a nedokáže pochopit, proč jej odmítá. Často si sverpě namlouvá, že mezi jím a obětí již existuje intimní vztah. Jakmile je konfrontován s větší překážkou, stahuje se do bezpečí, oběť opouští a po čase si vyhledá jinou.
- **Stalker kořistnický** – tento typ se vyznačuje úzkostlivou diskretností, se kterou svou oběť sleduje. Nechce, aby o něm věděla, se značnou nenápadností sbírá o své kořisti informace, strádá je a útočí, až když ví o oběti všechno. (Buskotte, 2008)

2.6.4 Oběť stalkingu

Teror ze strany stalkera je pro pronásledovanou osobu vždy velmi stresující, zvláště pokud se jedná o bývalou oběť domácího násilí, kterou stálo mnoho sil samotné ukončení frustrujícího vztahu s násilným partnerem. Je nepředstavitelné, že místo klidu na zhojení ran na těle i duši se opět musí bát o své zdraví a bezpečí. Neklid a napětí se mohou odrazit ve vzniku psychosomatických problémů, například výskytem žaludečních komplikací, nespavosti, nočních děsů, či dalších spánkových poruch. Ve strachu ze střetu s pronásledovatelem se oběť v mnoha případech neodvažuje vycházet ze svého domova, izoluje se od svého okolí, přátel a známých.

2.6.5 Jak se stalkingu bránit?

Podobně jako domácí násilníci, stalkeri své agresivní jednání málokdy ukončí dobrovolně a z vlastní vůle. Ba naopak je třeba zásadních kroků, aby byli zastaveni, není neobvyklé, že je odradí až zásah policie. Oběť, jež se smířila s faktem, že se stala terčem stalkera může ovšem dodržovat několik základních pouček, jež odborníci v podobných situacích doporučují.

- **Žádný kontakt se stalkerem** – pronásledovatel vnímá i nadávky a odmítání jako důkaz zájmu, je proto důležité ignorovat jej za všech okolností, být k němu zcela lhostejný. Odborníci doporučují ho jedinkrát důrazně upozornit, že vás nezajímá a dále věc nijak nerozvádět, neobjasňovat. Dobré je tuto věc provést

pomocí mobilního telefonu a následně rázně zavěsit. Lze očekávat nápor dalších telefonátů a sms zpráv, je nutností náporu odolat a nereagovat.

- **Nové telefonní číslo** – oběť by si měla pořídit nové číslo, ale nerušit to staré, pouze ho nepoužívat. Tímto způsobem se stalker ihned nedozví, že má jeho kořist číslo nové a nebude se po něm pít. V případě „pevné linky“ je vhodné pořízení záznamníku, nebo telefonu, jenž zobrazuje volající číslo.
- **Strádání důkazů** – přestože je logické, že se oběť chce zbavit všech věcí, spojených s pronásledovatelem, je výhodné, pokud je uschová jako důkazní materiál. Může se jednat o SMS zprávy, emaily či vzkazy, nebo fotografie poničeného majetku, apod.
- **Otevřenost** – pronásledovaná osoba by neměla tajit svou situaci. Utajení nahrává stalkerovi. Odtajnění celé věci před rodinou a přáteli ho doslova připraví o bezpečné prostředí, v němž chce hrát svou hru na kočku a na myš. Ve vážnějších případech ohrožení je taktéž vhodné vše nahlásit policii.

Z výše uvedených zásad jasně vyplývá, že obrana proti stalkingu spočívá v rezolutním odmítnutí podmínek, podle kterých chce stalker „hrát svou hru“. Pronásledovatel totiž hodlá těžit z citového útlaku, vydírání a tyranie. Odtajnění celé situace, sbírání důkazů, ignorování kontaktu a zainteresování policie může zásadně přispět k osvobození oběti a je dobré tyto kroky provést co nejdříve. (Buskotte 2008).

3 POMOC OBĚTEM DOMÁCIHO NÁSILÍ

3.1 Institut vykázání

Tento zásadní nástroj pro řešení domácího násilí upravuje zákon č. 135/2006 Sb. S platností od 1. 1. 2007 získala policie oprávnění k vykázání násilné osoby ze společného obydlí, pokud zjistí, že se v dané situaci jedná o domácí násilí a hrozí další útoky. Tento preventivní úkon má za cíl chránit osoby, ohrožené na zdraví či životě. Násilné osobě je aktem vykázání zakázán vstup do společného obydlí a jeho bezprostředního okolí na dobu 10 dnů. Doba vykázání nelze být krácena a není nutné, aby s vykázáním souhlasila ohrožená osoba. Vykázaná osoba si v dohledu policie vezme z obydlí základní osobní potřeby, cennosti, dokumenty a následně neprodleně obydlí opustí. Je povinna policii předat klíče od obydlí. Policie poskytne vykázané osobě také

základní informace o možnostech ubytování v dané lokalitě. Pokud má vykázaná osoba v původním místě bydliště osobní věci nutné k výkonu práce, může si je v dohledu policie vyzvednout do 24 hodin.

Policie poučí také ohroženou osobu o tom, jaké služby pomoci může využít a předá jí na tyto sociální, psychologické či jiné služby kontakty. (www.mvcr.cz,2018)

3.2 Neziskové pomáhající organizace

3.2.1 Bílý kruh bezpečí

Organizace poskytující pomoc obětem trestných činů. Jedná se o zapsaný spolek, který vznikl v roce 1991. Působí po celé České Republice a za cíl si stanoví poskytování přímé pomoci obětem i svědkům trestných činů, prevenci kriminální činnosti a posílení práv poškozených. Spolek poskytuje poradenství v devíti poradnách, má registrováno 13 služeb, intervenční centra, non-stop telefonické krizové linky – Dona (pro oběti domácího násilí), non-stop linku pro krizovou pomoc obětem trestných činů.

Bílý kruh bezpečí dále pracuje s veřejností pomocí organizování přednášek, workshopů a seminářů, svoji činnost podporuje také tiskem informačních letáků a jiných materiálů. Spolupracuje s dalšími příspěvkovými i neziskovými organizacemi a aktivně se snaží se ovlivňovat zákonodárné orgány, ve prospěch osob ohrožených trestnou činností. (www.domacinasili.cz, 2018).

3.2.2 Rosa – Centrum pro ženy

Nezisková organizace zaměřená na pomoc ženám, jež se staly oběťmi domácího násilí. Zároveň se soustředí na problematiku prevence násilí, prací s dětmi obětí domácího násilí. Původně byla založena jako nadace v roce 1993, později se změnila na občanské sdružení a konečně na spolek v roce 2014. Pomoc se sestává z krizové intervence sociálně-terapeutického poradenství, tvorby bezpečnostního plánu, poskytnutí utajeného azylového bydlení a telefonické krizové pomoci. Rosa také rozšiřuje základní informace o jevu domácího násilí a snaží se odstraňovat zažité mýty, které ho ve společnosti provázejí. Pořádá celou řadu školení, seminářů a kurzů. (www.rosa.cz, 2018)

3.2.3 ProFem – Centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí

Posláním služby je poskytování poradenství a dalších podpůrných činností osobám ohroženým různými druhy násilí. Svých cílů se snaží dosáhnout pomocí informování veřejnosti o problematice násilí ve společnosti. Organizují konference, školení a další akce. Podobně jako organizace výše zmíněné, vydávají publikace a aktivně využívají politického lobbingu i spolupráce s médii, k šíření osvěty. (www.profem.cz, 2018)

3.2.4 Acorus, z. ú.

Poskytuje všestrannou pomoc ohroženým osobám, nabízí krizovou pomoc, odborné sociální poradenství, právní poradenství a provozuje azylový dům. (www.acorus.cz, 2018)

3.2.5 Persefona

Organizace nabízí pomoc obětem domácího, sexuálního či jiného násilí. Pomáhá osobám blízkým oběti, jakož i samotným násilným osobám, kterým není jejich sklon k agresivitě lhostejný. Pomoc je dlouhodobá a komplexní, využívá principů sociálního psychologického a právního poradenství. (www.persefona.cz, 2018)

3.2.6 Charita Česká Republika

Poskytovatel celé řady sociálních služeb, zřizovaný Katolickou církví. Pro oběti domácího násilí a obchodu s lidmi a matky s dětmi zřizuje po celé ČR intervenční centra, krizovou pomoc, azylové domy a odborné sociální poradny. Na pomoc ženám a dívkám, jejichž obživou je prostituce se zabývá charitní projekt Magdala. Cílem je ženy a dívky nasměrovat k normálnímu způsobu života nebo zmírnit negativní důsledky jejich způsobu života. (www.charita.cz, 2018)

3.2.7 Diakonie ČCE

Organizace Českobratrské církve evangelické. Diakonie nabízí služby pro rodiny v krizi, které mohou pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Jedná se o azylové domy, občanské poradny, krizovou pomoc a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Diakonie také vede projekt „Stop násilí ve vztazích“, jedná se psychoterapeutickou službu pro partnery či jednotlivce, mající problémy s vlastními agresivními sklony. Cílem je učit účastníky řešit vztahové potíže nenásilně a to za pomoci individuální, párové i skupinové terapie. (www.diakonice.cz, 2018)

4 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

V teoretické části této práce jsme si popsali fenomén domácího násilí i přístupy společnosti k tomuto jevu. Vysvětlili jsme si, jak je definují odborníci, podle jakých specifik a znaků je poznáme i v jakých formách se vyskytuje. Také jsme mohli zjistit, že ne každé násilí mezi rodinnými příslušníky je násilí domácí. Domácí násilí není pouze ojedinělý incident, nýbrž proces, jenž se vyvíjí a prochází různými fázemi a na sebe navazujícími cykly. Na konci první kapitoly jsme se zabývali okolnostmi vzniku domácího násilí a faktory, jež jeho výskytu napomáhají.

Druhá kapitola se zaměřovala na výčet a popis osob, jež v případech domácího násilí figurují, na role, které zastávají i na to, že není vždy snadné tyto role vymezit a od sebe odlišit. První část se zabývala rolí pachatele-agresora. Osvětlili jsme si, jaké typické znaky pachatelů zná odborná literatura, jaká bývá jejich niterná motivace a co je k jejich chování vede i jaké mýty o násilnících ve společnosti stále nalézáme.

Roli oběti je věnována druhá část této kapitoly. Dovídáme se zde jaké charakteristiky se připisují obětem domácího násilí v závislosti na jejich pohlaví – jak se liší týraná žena a týraný muž. Podobně jako u role agresora i zde si popíšeme nejčastější společenské mýty, jež se k postavě týrané oběti váží, i to jak tyto předsudky komplikují úsilí expertů s fenoménem domácího násilí bojovat. V neposlední řadě zde nalezneme také výčet nejvážnějších důsledků, které zkušenost s týráním oběti přináší. Pochopíme zde, že oběť není zatížena pouze samotným aktem agrese, naopak může nést tíhu svých zkušeností i dlouho po vymanění z násilného vztahu. Konec kapitoly je věnován stalkingu – chorobnému pronásledování. Stalking sice není přímo druhem domácího násilí, úzce s ním však souvisí a často mu jsou vystaveny právě ty osoby, jimž se úspěšně zdařilo od tyranského partnera osvobodit.

Třetí kapitola teoretické části tohoto textu zkoumá možnosti pomoci obětem domácího násilí. Jsou zde popsány nejznámější neziskové pomáhající organizace, jež se v ČR problematikou domácího násilí zabývají, jakož i tzv. *institut vykázání*, úkon opravňující zasahujícího policistu, vykázat osobu podezřelou domácího násilnictví ze společné domácnosti.

PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Cíl výzkumu

- Vymezit příčiny domácího násilí, jeho průběh a následný dopad na postiženou rodinu.

Z prostudované odborné literatury vyplývá, že fenomén domácího násilí je složitý celospolečenský problém, pevně zakořeněný v mezilidských vztazích – stejně jako agresivita či násilí samotné. Nalézáme jej napříč historií i různými kulturami.

Podle většiny expertů je problematika domácího násilí značně citlivá a zorientovat se v jednotlivých případech velmi komplikované. Mnohdy není jednoduché správně rozlišit, zda se v konkrétních situacích jedná o skutečné domácí násilí a ne o „pouhou“ partnerskou agresivitu, která je bezpochyby také negativním společenským problémem, nicméně příčiny vzniku a možnosti řešení má jiné. Podobně matoucí může být i vymezování rolí, jež jednotlivé zúčastněné osoby v případě zastávají.

Samotná pomoc oběti domácího násilí si vyžaduje velmi trpělivé, osobní přistupování s tím, že odborná pomoc týraným osobám nekončí ani po vymanění z násilného prostředí.

4.2 Výzkumné otázky

1. Výzkumná otázka:

Jak se odborníci staví k fenoménu domácího násilí v současné společnosti?

Domníváme se, že většinová společnost má svůj úhel pohledu na problémovou oblast ovlivněný řadou předsudků, které odborníci pokládají za nepravdivé a zavádějící.

2. Výzkumná otázka:

Jak se odborníci staví k možnosti odstranění fenoménu domácího násilí ze současné společnosti?

Vycházíme z předpokladu, že eliminace domácího násilí si žádá komplexní, multi-disciplinární a systematický přístup. Očekáváme, že odpověď na tuto zásadní otázku můžeme odvodit z pohledu zainteresovaných odborníků na jednotlivé aspekty zkoumané oblasti.

4.3 Hypotézy

H0: Navzdory vyšší informovanosti, domácího násilí ve společnosti neubývá a je stále zatíženo řadou mýtů a předsudků.

Domníváme se, že ačkoli ve společnosti může být domácí násilí pokládáno za problém, týkající se výhradně osob nevzdělaných a z nižších společenských vrstev, odborní pracovníci vnímají problematiku v širších souvislostech a odlišně.

H1: Zakořeněné mýty o domácím násilí považují odborníci nejen za mylné, ale také za vyloženě škodlivé.

Předpokládáme, že společenské předsudky přímo ovlivňují vznik a existenci domácího násilí, nejedná se tedy pouze o zanedbatelné názory, jako spíš o aktivní činitele celé problematiky.

4.4 Výzkumné metody

S přihlédnutím k účelu a cílům této diplomové práce jsme vybrali kvantitativní metodu – dotazník. Data, ze něj získaná, jsme následně podpořili technikou kvalitativního výzkumu – pomocí polo-strukturovaného rozhovoru.

4.4.1 Kvantitativní výzkum

Obsah dotazníku je původní, pro jeho tvorbu byly použity metodické pokyny z knihy *Úvod do pedagogického výzkumu* (Gavora, 2010).

Na sebe navazující otázky souvisí s teoretickou částí této práce, vycházejí ze studia odborné literatury. Část otázek je uzavřených, s jasně definovanými možnostmi odpovědí. Prostor pro vlastní interpretaci názoru respondentů pak nabízí několik otevřených a polouzavřených otázek.

Dotazovaná témata patří k několika okruhům. První část dotazníku je věnována základním demografickým údajům respondentů. Ptáme se zde na pohlaví, věk, vzdělání i zkušenosti s domácím násilím. Následují dotazy, týkající se přístupu k problematice ze strany majoritní společnosti. Další okruh obsahuje otázky, z nichž chceme zjistit, jak vnímají domácí násilí samotní respondenti-odborníci. Poslední otázky jsou zaměřeny na řešení problematiky násilí

Pro interpretaci získaných výsledků byla zvolena metoda vlastní úvahy, podložená zkušenostmi z oboru a odbornou literaturou.

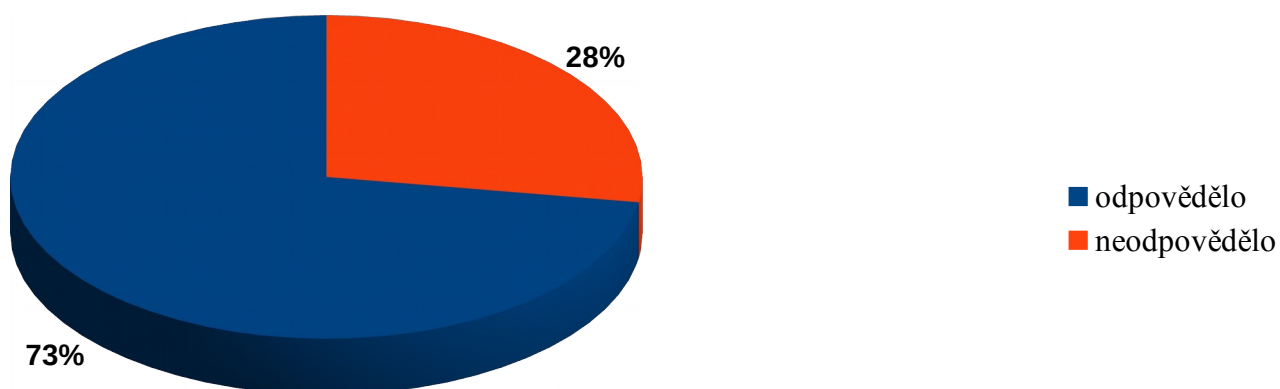
4.4.2 Výzkumný vzorek

Sběr dat probíhal elektronickou formou a to za pomoci webových stránek, k tomu určených. Průvodní dopis s odkazem na on-line dotazník byl odeslán celkem na 80 emailových adres pomáhajících organizací, jež mají v popisu své činnosti pomoc obětem domácího násilí, či se jím jinak zabývají. Během dvouměsíčního sběru dat byl dotazník vyplněn 58 respondenty.

4.4.3 Interpretace výsledků výzkumu

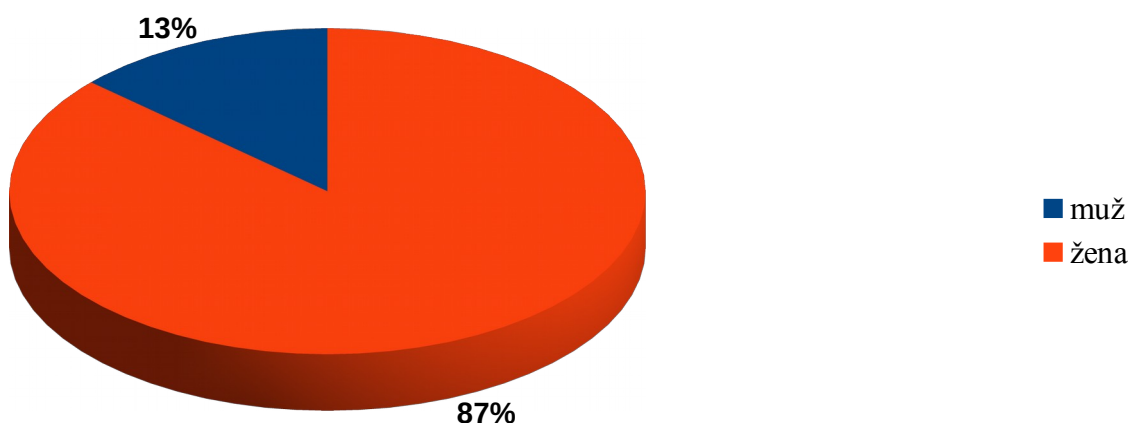
Pro interpretaci získaných výsledků byla zvolena metoda vlastní úvahy, podložená předchozím studiem odborné literatury.

Graf č. 1: Návratnost dotazníků

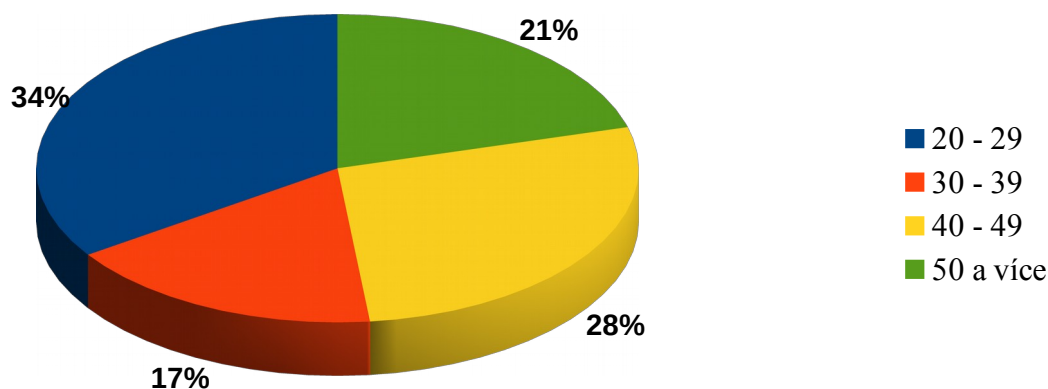
Celkem bylo odesláno 80 dotazníků, ze kterých se vrátilo 58 zodpovězených. Návratnost tedy byla 73%, což se dá pokládat za adekvátní počet odpovědí.

Graf. č 2: Otázka 1 – Pohlaví respondentů

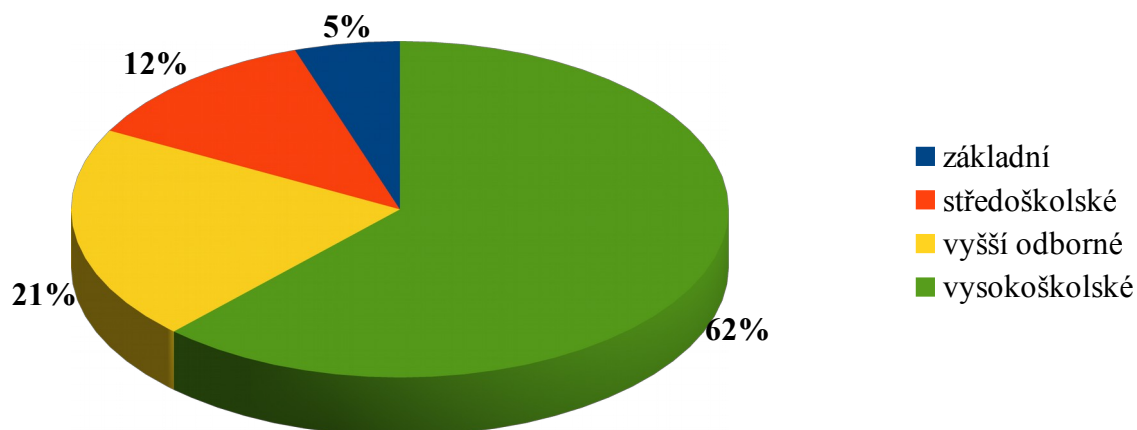
Dotazník vyplnilo 58 respondentů, z toho bylo 50 žen a pouze 8 mužů. Výsledek odráží genderové zastoupení odborných pracovníků v sociálních službách, jež se domácím násilím zabývají. Dotazník byl odeslán především do azylových domů, rodinných a psychologických poraden a na tísňové linky.

Graf č. 3: Otázka 2 – Věk respondentů

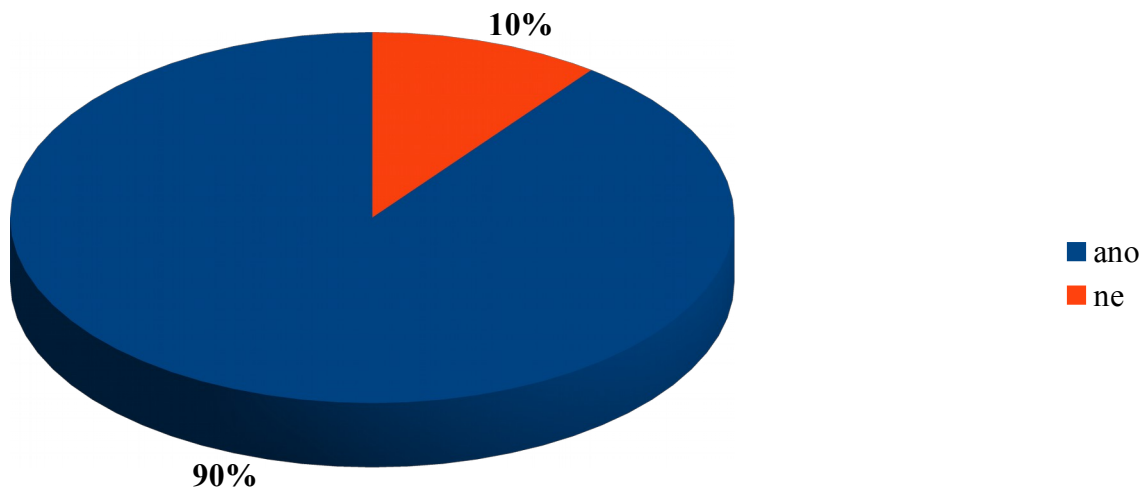
Nejvíce respondentů bylo ve věku 20 – 29 let (34%), následovali respondenti ve věku 40 – 49 (28%), dále respondenti nad 50 let (21%). Nejméně respondentů bylo ve věku 30 – 39 let (17%). Je zajímavé, že největší zastoupení měli respondenti z nejmladší kategorie, dalo by se říci, že to vypovídá o přílivu mladých absolventů do sociálních služeb.

Graf č. 4: Otázka 3 – Nejvyšší dosažené vzdělání

Graf nám ukazuje jakého nejvyššího vzdělání respondenti dosáhli. Celých 62 % respondentů dosáhlo vysokoškolského vzdělání, což by nemělo být překvapující, vzhledem k zvyšujícím se požadavkům na odbornou kvalifikaci pracovníků v soc. sektoru. 21 % odpovědí označilo za nejvyšší vzdělání vyšší odborné, 12% středoškolské a pouhých 5% vzdělání základní.

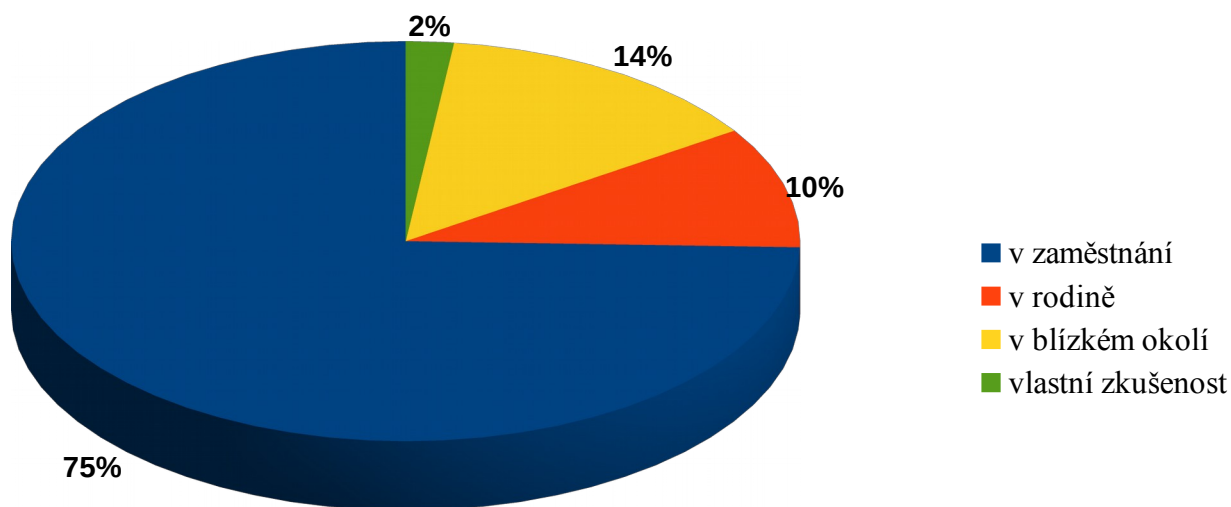
Graf č. 5: Otázka 4 - Setkali jste se někdy s domácím násilím?

Otázka měla za úkol rozlišit respondenty, mající přímou zkušenost s fenoménem domácího násilí a ty, kteří se k tématu vyjadřují na základě svých postojů, odborných

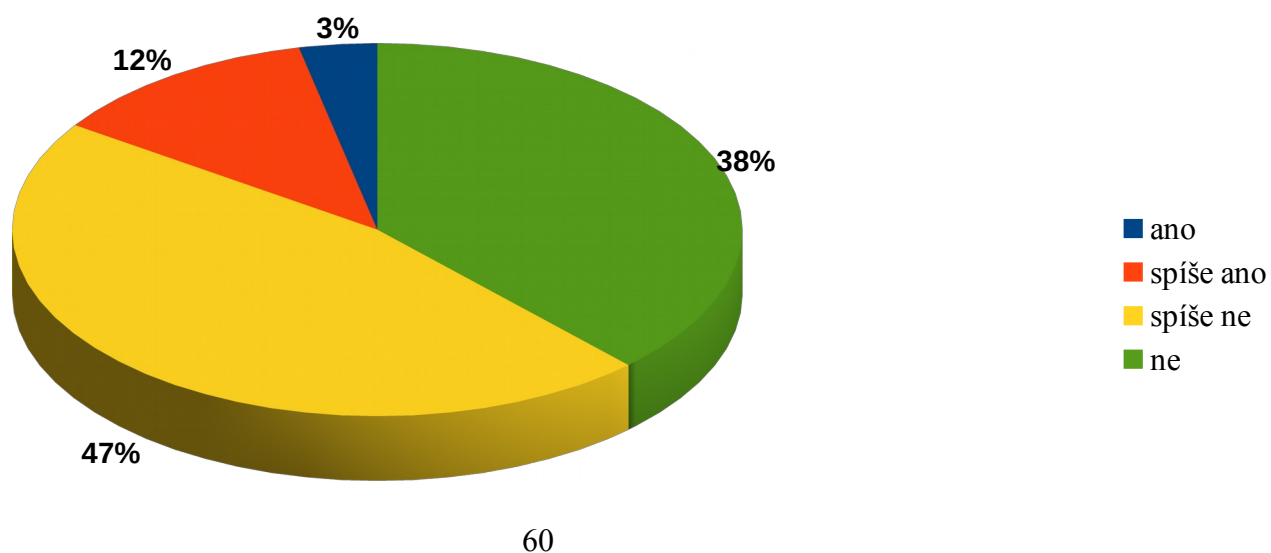
vědomostí, apod. Z odpovědí vyplynulo, že 90% respondentů se s domácím násilím již setkalo. Záporně odpovědělo pouze 10% dotázaných.

Graf č. 6: Otázka 5 - Kde jste se s ním (domácím násilím) setkali?

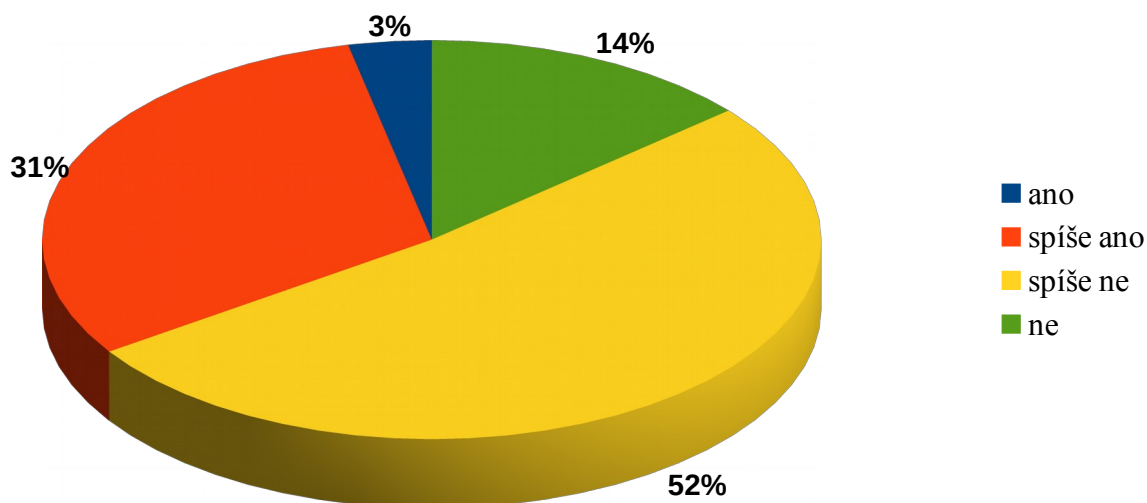
V této otázce jsme se dotazovali, jakého druhu je zkušenost respondentů s domácím násilím – za předpokladu, že takovou zkušenost mají. Odpovědi splnily očekávání – většina dotázaných se s domácím násilím setkala v rámci svého zaměstnání, celých 75%. 14% mělo osobní zkušenost s násilím v rodině, 10% mělo zkušenost z blízkého okolí a 2% (1 respondent) zažilo domácí násilí ve vlastním vztahu.

Graf č. 7: Otázka 6 - Pokládáte domácí násilí za ojedinělý fenomén?

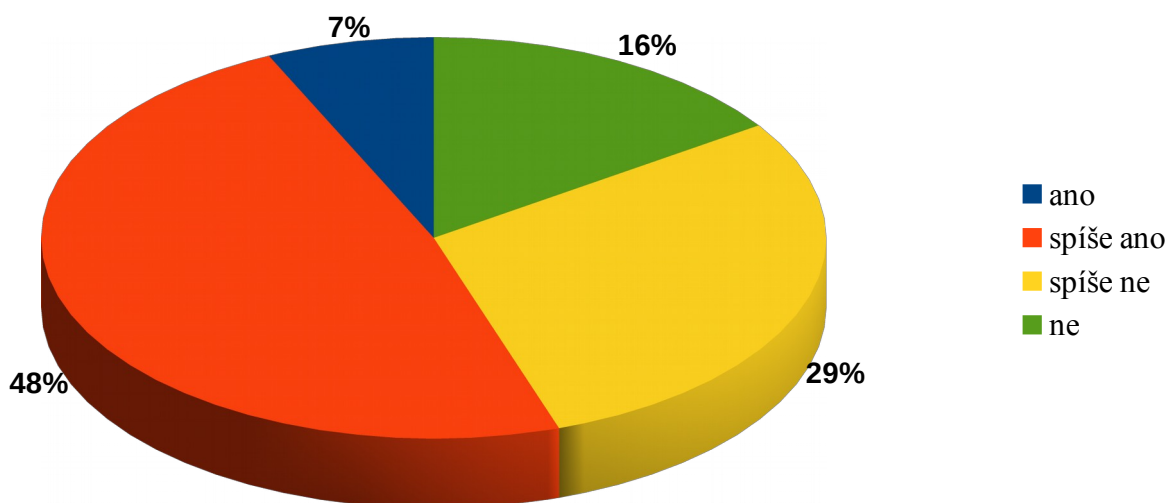
Z grafu vyplývá, že dotázaní domácí násilí za ojedinělý fenomén nepokládají – 47% se přiklonilo k odpovědi SPÍŠE NE, 38% odpovědělo NE. SPÍŠE ANO odpovědělo 12% respondentů a pouze 3% dotázaných domácí násilí za ojedinělý fenomén pokládá. Z výsledku můžeme vyvodit, že celých 85% respondentů odpovědělo na otázku negativně (odpovědi NE + SPÍŠE NE).

Graf č. 8: Otázka 7 - Je společnost o problematice dostatečně informována?

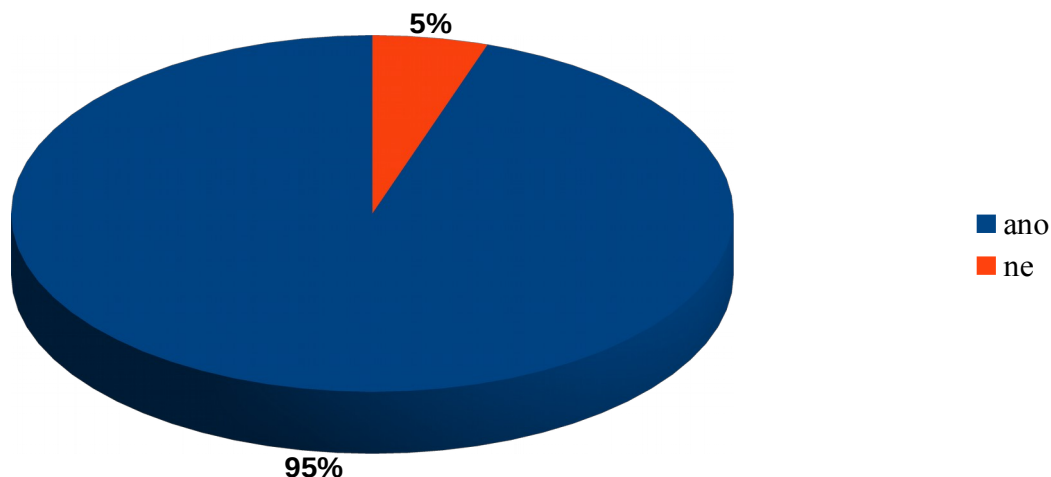
Většina respondentů se k otázce vyjádřila negativně. 52% odpovědělo SPÍŠE NE, 14% NE. Pozitivně se k otázce vyjádřilo celkem 34% respondentů – 31% zaškrtnla odpověď SPÍŠE ANO a 3% zvolily možnost ANO.

Graf č. 9: Otázka 8 - Je domácí násilí společností tabuizováno?

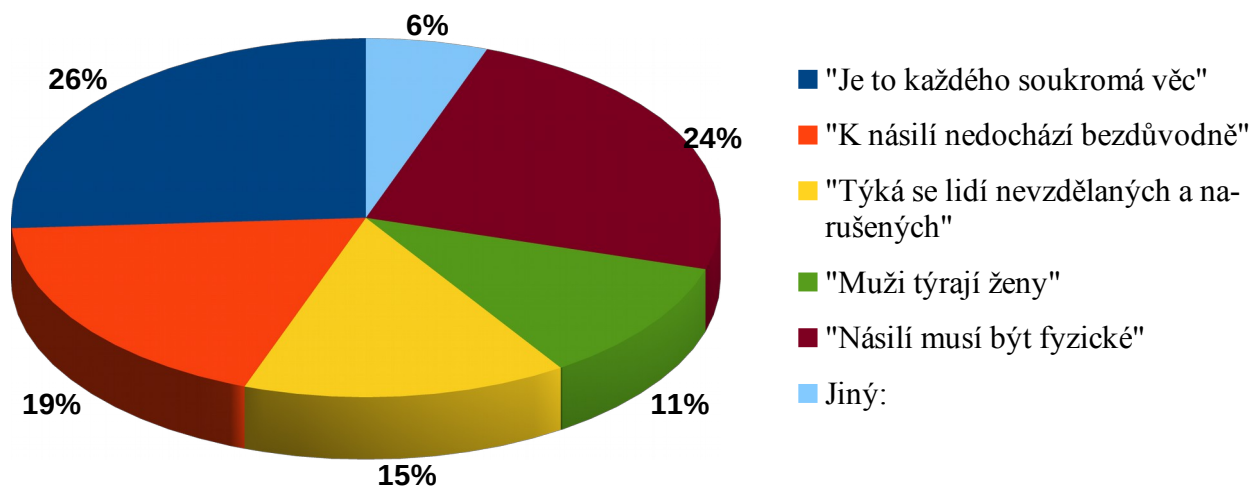
Na otázku, zda je domácí násilí společností tabuizováno, odpovědělo ANO 7% respondentů, SPÍŠE ANO 48% respondentů, 29% dotazovaných zvolilo SPÍŠE NE a 16% otázaných odpovědělo NE. Z výsledku můžeme vyvodit, že odborníci stále vnímají tabuizaci fenoménu domácího násilí ve společnosti jako aktivní jev.

Graf č. 10: Otázka 9 - Existují ve společnosti stále mýty o domácím násilí?

Jak vidíme v grafickém znázornění, zastoupení odpovědí na tuto otázku bylo zcela jednoznačné. 95% dotazovaných odpovědělo ANO, ve společnosti stále existují mýty o domácím násilí. Pouze 5% otázaných se přiklonilo k odpovědi NE.

Graf č. 11: Otázka 10 - Pokud ano, který pokládáte za typický?

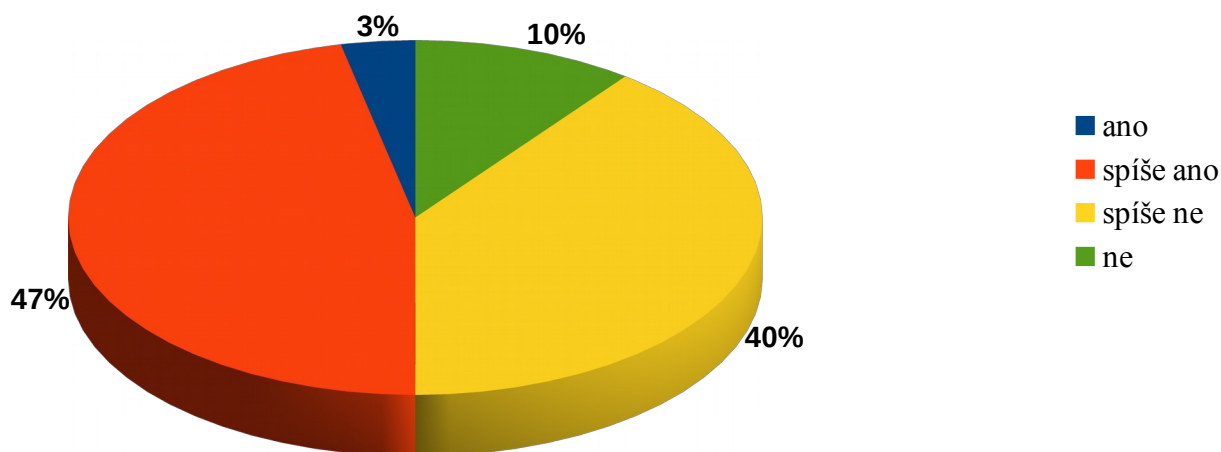

Otázka navazovala na předchozí dotaz. Respondenti měli zvolit, který mýtus od domácím násilí pokládají za typický. Přikláněli se k nim takto: *"Je to každého*

soukromá věc." – 26%, *"Domácí násilí musí být fyzické."* – 24%. *"K násilí nedochází bezdůvodně."* – 19%, *"Týká se lidí nevzdělaných a narušených!"* – 15%, *"Muži týrají ženy!"* – 11%, Tři respondenti (6%) zvolili odpověď „Jiný“ a využili možnosti prezentace vlastního názoru. Jejich odpovědi zněly:

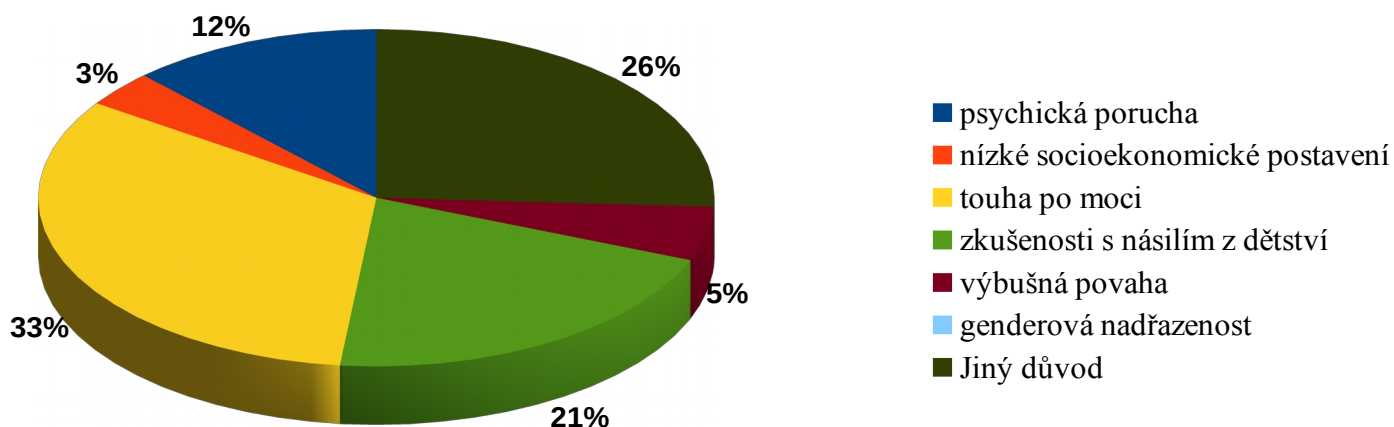
- „*Mýtus, že domácí násilí nejsou nadávky, slovní napadání a podceňování.*“
- „*Všechny uvedené.*“
- „*Všechny uvedené.*“

Graf č. 12: Otázka 11 - Je vždy jednoznačné, kdo je obětí a kdo pachatelem?

K otázce jednoznačnosti vymezení rolí v domácím násilí se otázaní vyjadřovali následovně. 47% bylo odpovědí SPÍŠE ANO, 40% SPÍŠE NE, 10% bylo odpovědí NE a 3% ANO. Celkový počet pozitivních a negativních odpovědí se od sebe příliš nelišil (57% pozitivních odpovědí X 43% negativních odpovědí).

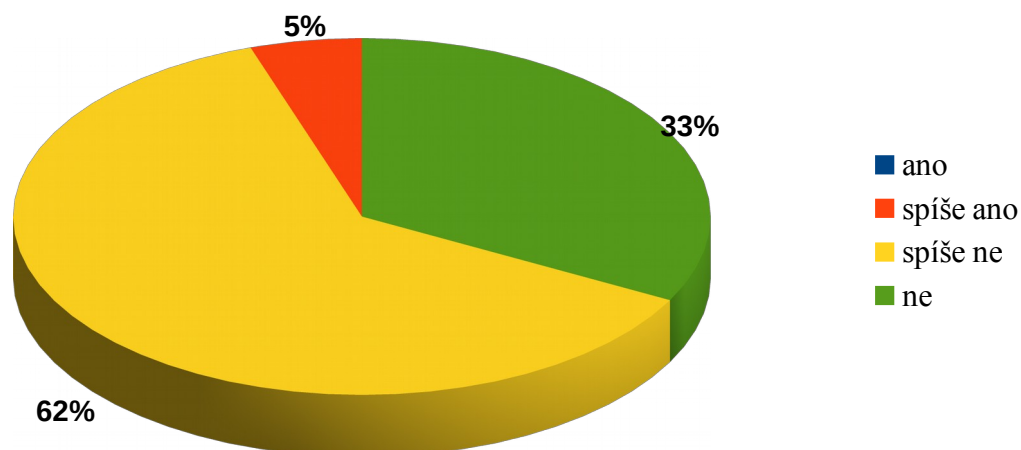
Graf č. 13: Otázka 12 - Co podle Vás agresora k násilí vede?

33% respondentů uvedlo, že agresora k násilí vede *touha po moci*, 21% zvolilo jako hlavní důvod *zkušenosti s násilím z dětství*, 12% *psychickou poruchu*, 5% *výbušnou povahu* a 3% zvolily *nízké socioekonomické postavení*. Celých 26% dotázaných zvolilo možnost uvést *Jiný důvod*.

- „*Každý agresor má jiné podněty ke svému násilí, není možné jednoznačně určit jednu příčinu.*“
- „*Vnímám součinnost problémů s násilím v dětství, nízkou sebedůvěru a potřebu získat moc.*“
- „*Všechny zmíněné důvody mohou být příčinou domácího násilí.*“
- „*Nevědomost, nedostatek poznání a dovedností nutných k soužití.*“
- „*Kombinace mnohých faktorů.*“

Graf č. 14: Otázka 13 - Myslíte si, že domácího násilí v současné době ubývá?

Na otázku úbytku domácího násilí ve společnosti nikdo z dotázaných neodpověděl ANO a pouze 5% se vyjádřilo odpovědí SPÍŠE ANO. 62% respondentů zvolilo odpověď SPÍŠE NE a zbylých 33% patřilo odpovědi NE.

Otázka 14: Jaký je pro to důvod?

Tato otevřená otázka přímo navazovala na otázku předchozí a nabízela respondentům možnost vyjádřit se vlastními slovy k názoru, že domácího násilí ve společnosti neubývá. Odpovědi:

- *„Určitě mi nepřipadá, že domácího násilí v současné době ubývá. Více se o něm mluví. Ale nejsem si jistá, že to již vede ke snížení četnosti jeho výskytu.“*
- *„Zhoršující se mezilidské vztahy.“*
- *„Těžko se to posuzuje, domácí násilí bývá skryté.“*
- *„Společnost není dostatečně informována o tom, co domácí násilí je, a kam oběti domácího násilí se mohou obrátit a případně jakou konkrétně pomoc mohou získat. A taky limitující legislativa. „*
- *„Lidé nemají práci, v rodině je nedostatek financí.“*

- „Lidé jsou více agresivní už v nízkém věku, rychleji se agrese stupňuje. Mladí partneři nejdou daleko ani pro sprostá slova při hádce, stačí už jen malý popud například strčením do toho druhého a může to skončit zbitím jednoho z nich. Pak si na to zvyknou a stává se to pravidlem, zalíbí se jim ten pocit nadvlády. Vždy to začíná nepatrnými zákazy, příkazy, ovlivňováním, ponižováním. Týrání je z velké části nejen fyzické ale i psychické.“
- „Genderová nadřazenost, touha po moci, nízké socioekonomické postavení, nevyzrálость osobnosti.“
- „Zvětšující se krize ve společnosti a společenské napětí.“
- „Lidé si nechávají pomoci a sami se snaží pomoc vyhledat.“
- „Hodně složitá věc; myslím, že základ všeho je v původní rodině.“
- „Celkový morální úpadek většinové společnosti, která "si vystačí" bez Boha a bez "vyšších věcí".“
- „Oběti jsou často špatně informované o možnosti pomoci, nedůvěřují polici, policie často situaci zlehčuje a oběti nepomůže, tak se následně je odkázána vrátit k agresorovi. Málo sociálních bytů pro oběti, žijí-li s agresorem v jedné domácnosti.“
- „Myslím si, že dnešní doba je více anonymní, ve větších městech lidé neznají pořádně ani své sousedy ve vchodě, dá se to lépe skrýt. Lidé také nedrží spolu, můžou být izolovaní od okolí a nikdo si ani žádného problému nevšimne. Mnoho násilníků provádí domácí násilí doma a nenápadně (šikovně) a oběť má strach se někomu svěřit už jenom proto, že by jí nikdo nevěřil.“
- „Doba v které žijeme je uspěchaná. Lidé jsou nervozní, kdy řeší spoustu věcí finance, bydlení, rodinu, děti apod.“
- „Myslím, že za část domácího násilí je způsobeno celým soc. systémem Jako je nezaměstnanost a pak zadlužení, exekuce, vážná onemocnění.“
- „Nelze dát jednoznačnou odpověď, důvodů je celá řada – drogy, nezaměstnanost určitých skupin, nízká vzdělanost žen v sociálně slabých rodi-

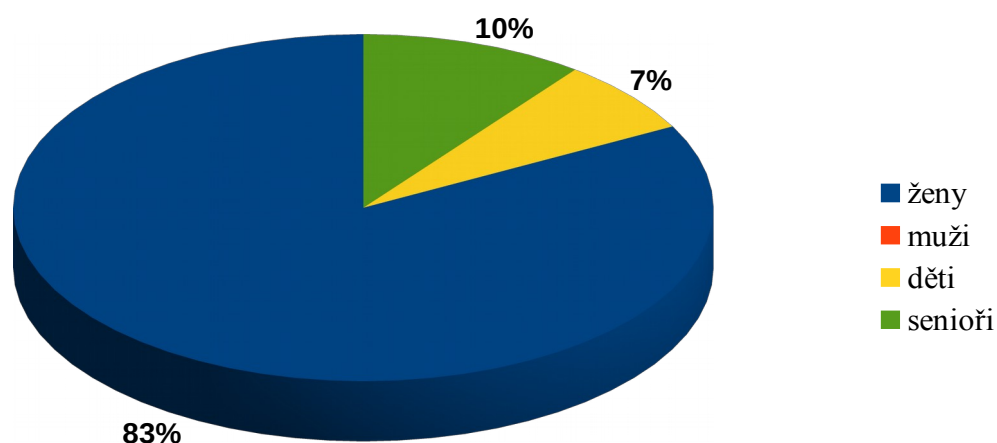
nách, specifika romského etnika – vycházím ze zkušenosti z AD pro matky s dětmi v tísní.“

- *„Domácího násilí rozhodně neubývá, je ho stejně, ne li více. v dnešní době se o něm snažíme více hovořit. Rozhodně si ale nemyslím, že by ho ubývalo., není pro to racionální důvod. Alkohol je tu stále, psychické poruchy také, traumata z dětství také, ženy stále emancipovanější.“*
- *„Nedostatečná prevence a intervence v práci s osobami, které se chovají násilně. Zakořeněnost mýtů ve společnosti. Ambivalentní postoje na straně osob, které přicházejí do kontaktu s osobou násilnou i s osobou ohroženou. Vysoká latence jevu, obava a stud na straně osob ohrožených. Nedostatečný počet a kapacita krizových center a azylových domů – zkrátka nedostatek možností zajistit si bydlení pro osobu ohroženou, která je mnohdy ekonomicky závislá na partnerovi – a která nechce situaci řešit přes PČR – tj. institut vykázaní apod.“*
- *„Úpadek společnosti, absence sebeúcty a sebestřednost.“*
- *„Z důvodu pracovního stresu a hektičnosti doby, také z důvodu špatné partnerské komunikace.“*
- *„Neubývá násilníků.“*
- *„Společnost je sice více informovaná o problematice domácího násilí, ale příčiny, které vedou agresory k páchání domácího násilí na svých blízkých jsou stále aktuální.“*
- *„Výskyt domácího násilí se podle mého názoru nedá přesně spočítat. Ne každý případ je hlášený.“*
- *„DN bylo, je a zřejmě bude i nadále.“*
- *„Nemyslím si, že v dnešní době domácího násilí ubývá, spíše získává jiné rozměry než dříve (více psychického násilí). Efektu vzrůstající tendence může napomáhat medializace a dřívější nevole tento problém řešit. Na druhou stranu díky médiím se rozmazává každý výchovný pohlavek, což neberu*

za dlouhodobě výhodné. Větší důraz by měl být na rozpoznání hranice, kdy už je to domácí násilí a kdy ne a především na psychický dopad při trestu.“

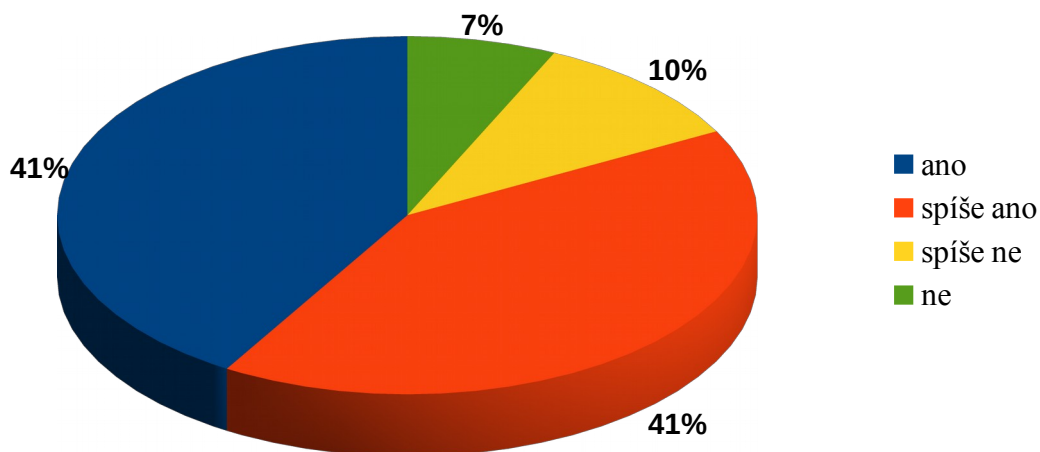
- „*Vyšší a vyšší finanční tlak společnosti (hypotéky, půjčky), závislosti, vzrůstající feminismus ve společnosti, trans-generační přenosy*“
- „*Celkový obraz společnosti. Vytrácí se úcta k jiným lidem.*“
- „*Obecný nárůst agrese ve společnosti.*“

Graf č. 15: Otázka 15 - Kdo bývá nejčastější obětí domácího násilí?

Graf nám ukazuje, že 83% dotázaných pokládá za nejčastější oběti domácího násilí *ženy*. 10% odpovědí patřilo možnosti *senioři* a 7% možnosti *děti*. Muže jako nejčastější oběti domácího násilí neuvedl nikdo.

Graf č. 16: Otázka 16 - Liší se přístup společnosti k týraným mužům od přístupu k týraným ženám?

Na uvedenou otázku odpověděla většina dotázaných pozitivně. Odpovědi ANO a SPÍŠE ANO preferovalo shodně 41% respondentů. SPÍŠE NE zaškrtnulo 10% dotázaných a odpověď NE zvolilo 7% respondentů.

Otázka 17 - Pokud ano, v čem se liší?

Tato navazující otázka opět umožnila respondentům vyjádřit vlastní názor, tentokrát k přístupu společnosti k osobě týraného muže. Odpovědi:

- *„Na násilí na ženách je společnost svým způsobem "zvyklá". Je to považováno za něco špatného, ale obvyklého. Pokud jsem se setkala s mužem, na němž byla páchána nějaká forma domácího násilí, způsobí to více pozdvižení, údivu i soucitu, než je tomu v případě domácího násilí páchaného na ženě.“*
- *„Větší nepochopení.“*
- *„Málo se o tom ví, že jsou týraní muži.“*
- *„Spousta lidí si ani nepřipustí tu myšlenku, že by mohl být týraný muž svou ženou. Bývají to kolikrát silnější muži oproti té ženě ale nechají si to líbit. Okolí o tom nemusí mít ani ponětí. Často je to psychické, zejména ponižováním a shazováním a vyvolávání méněcennosti.“*
- *„Muže má většinou každý za silnějšího než ženu.“*
- *„Předsudek, že domácí násilí je jen fyzické násilí může právě přivést k tomu, že násilí nad muže neexistuje, a jsou to jen slabé chlapy, které se to dovolují.“*
- *Moc lidí nevěří že by týranou osobou mohl být muž.“*
- *„Muž je přece ten silnější a musí si umět dupnout a nenechat se.“*
- *„V širší společnosti sklízí týraný muž spíše posměch. Což je důvodem, proč spousta týraných mužů o DN nemluví, nenahlásí jej, nevyhledá pomoc apod.“*
- *„Pro muže je týrání většinou více ponižující než pro ženu.“*
- *„Je mnohem těžší si představit týraného muže, protože je to jednoduše mnohem méně přirozenější. Fyzické, povahové předpoklady apod.“*
- *„Myslím si, že společnost zlehčuje pohled na týrané muže.“*

- „Týraný muž je neobvyklejší případ, týraná žena je jaksi "normálnější".“
- „Dle mého lidé tolik neuznávají domácí násilí páchané na muži, muž má být dle představ společnosti silný, nemá se nechat bít od ženy. pokud někdo něco takového uslyší, příliš tomu nevěří a nepřidává tomu velkou váhu. naopak žena je křehká, má se chránit.“
- „Na otázku je těžké odpovědět, týraná žena domácí násilí často nepřizná, natož pak týraný muž.“
- „Týraným mužům málokdo z okolí věří že dochází k násilí ze strany partnerky na jeho osobě.“
- „Nedůvěra společnosti, že týrán může být i muž. Může být vystaven až posměchu. Fenomén dvojí zavření dveří, muži vyhledávají pomoc méně často než ženy.“
- „Dle mého lidé tolik neuznávají domácí násilí páchané na muži, muž má být dle představ společnosti silný, nemá se nechat bít od ženy. pokud někdo něco takového uslyší, příliš tomu nevěří a nepřidává tomu velkou váhu. naopak žena je křehká, má se chránit.“
- „Je považován za slabocha, žena za oběť.“
- „S týranou ženou má společnost více slitování.“
- „Muž je ještě více stigmatizován jako slaboch, v drtivé většině to nikdo nahlas neříká.“
- „Ženě společnost asi rychleji uvěří, projevy násilí na ní budou patrnější, než na muži, kde bude probíhat jiná forma násilí.“
- „Společnost nedokáže přijmout, že muž by byl oběť.“
- „Ženy jsou považovány za opravdové oběti. U mužů společnost spíše "jásá nad tím, že žena bere "otěže" do vlastních rukou.“
- „Týrání mužů odporuje běžným představám o domácím násilí. Muži se tak mohou setkat s větší mírou nepochopení.“

- „Týraný muž je vnímán jako slaboch (stereotypy, obvyčeje – muž nebrečí, muž si vše vyřeší sám)“
- „Téměř vždy se má ta to, že je týraná žena. Muž je považován za slabocha.“
- „Téma týraných mužů je ve společnosti tabuizováno. Muži se velmi málo o tom někomu svěří, či zajdou pro odbornou pomoc z důvodu strachu z reakce okolí a studu. Muž je stále považován za hlavu a živitele rodiny, takže pro okolí často bývá nepřijatelné, že by i muž se mohl stát obětí DN. Také muži mají silnější ego, než ženy a proto si o pomoc málokdy řeknou.“
- „K týrané ženě je pohlíženo jako na slabší stvoření, která se mnohdy nemůže postavit silnějšímu. Kdežto na chlapa se společnost může dívat jako na "bačkoru", který se bojí a nedokáže si s ženskou udělat pořádek.“
- „Násilí na mužích je stále tabuizováno, společenské vzorce a stereotypy. Muž obět' násilí – slaboch. O tomto tématu se moc nemluví.“

Otázka 18 - Seřad'te, podle důležitosti, typické rysy oběti domácího násilí:

Dotázaní dostali za úkol seřadit předem určené typické rysy oběti domácího násilí podle toho, jak jim připadají podstatné. Výsledné pořadí bylo následující:

1. **Submisivní chování**
2. **Zkušenosti s násilím z dětstvím**
3. **Důvěřivost a naivita**
4. **Nízká touha po seberealizaci**
5. **Sociální zanedbanost**

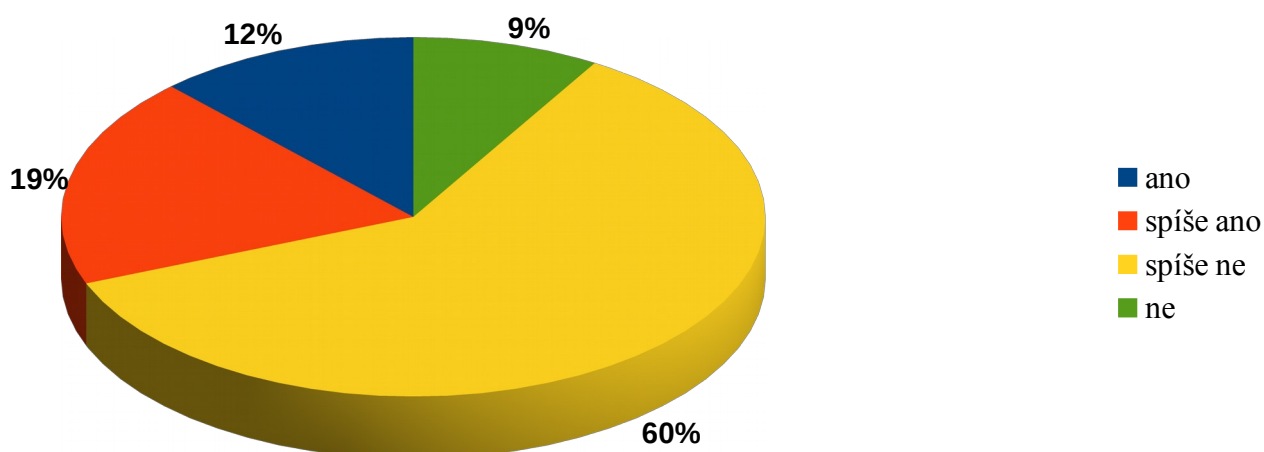
Otázka 19 - Seřad'te, podle důležitosti, faktory, jež udržují obět' v násilném vztahu:

Dotázaní dostali za úkol seřadit předem určené faktory setrvávání v násilném vztahu, podle toho jak jim připadají podstatné. Výsledné pořadí bylo následující:

1. **Finanční závislost**
2. **Obět' násilné chování omlouvá**

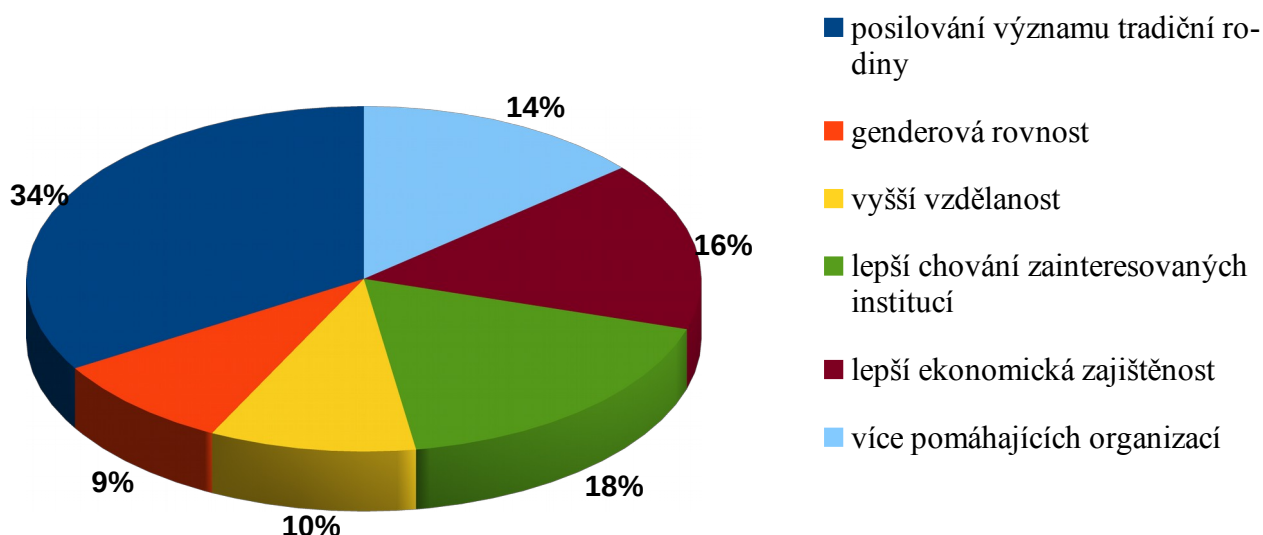
3. Strach o bezpečí své a svých dětí
4. Vědomá podřízenost a poslušnost
5. Víra v „polepšení“ partnera (partnerky)
6. Pocity bezmoci, beznaděje a bezcennosti
7. Společenská izolace
8. Vnitřní rozpolcenost – nedokáže žít bez partnera (partnerky)
9. Stud
10. Nedůvěra k institucím

Graf č. 17: Otázka: 20 - Je možné, aby se agresivní jedinec změnil?

Z grafu vyplývá, že otázaní jsou k možnosti „polepšení“ agresora skeptičtí. 60% z nich na otázku odpovědělo SPÍŠE NE a 9% NE, to je v součtu 69% negativních odpovědí. 19% respondentů odpovědělo SPÍŠE ANO. 9% zvolilo odpověď ANO.

Graf č. 18: Otázka 21 - Jaké změny ve společnosti by pomohly domácí násilí odstranit?

Grafické znázornění nám zobrazuje, jaké společenské změny dotazovaní pokládají za důležité v procesu odstraňování fenoménu domácího násilí. Nejvíce se přikláněli k *posilování významu tradiční rodiny* (34%), 18% respondentů by uvítalo *lepší chování zainteresovaných institucí*, 16% lepší ekonomické zajištění, 14% respondentů se vyslovilo pro *více pomáhajících organizací* a 10% pro *vyšší vzdělanost*. 9% otázaných odborníků odpovědělo, že odstranění domácího násilí ze společnosti by mohla pomoci větší *genderová rovnost*.

4.4.4 Kvalitativní výzkum

Z důvodu posílení vypovídající hodnoty výsledků dotazníkového šetření je tato práce doplněna polo-strukturovanými rozhovorem. Paní K. je 50 let a je sociální pracovnící a vedoucí dvou Azylových domů pro matky s dětmi. Má dlouholetou praxi – nejen jako sociální pracovníce v azylovém domě, ale také na Lince důvěry. Své práci rozumí a na první pohled ji stále má ráda a záleží ji na ní.

Setkala jste se ve své profesní kariéře s domácím násilím?

S domácím násilím jsem se poprvé setkala v azylovém domě, Azylovém domě pro matky s dětmi, kde jsem pracovala od roku 2000. Tehdy ještě nebyl v platnosti institut vykazání, takže oběti domácího násilí se častěji uchýlovaly do azylových domů, než je tomu teď. A potom další velkou pracovní zkušenost mám ze svého čtrnáctiletého působení na lince důvěry, kam se dovolávají oběti domácího násilí – byť se nejedná o specializovanou linku důvěry, ty ženy tam většinou volají.

Pokládáte domácí násilí za fenomén, který přetrvává, je na ústupu, nebo se rozšiřuje?

Já si myslím, že domácí násilí je fenomén, který je možná – to je moje úvaha, pořád stejný, ale možná se o něm více mluví.

Jaký je k tomu důvod, že se to více probírá?

Je to patologický jev, se kterým se společnost snaží vyrovnat. Myšlení spolčenosti se nějakým způsobem posunulo. Dříve převládalo takový to: „Co se řeší v domě se nevynáší ven“ . Bylo to respektováno, tolerováno a byly bohužel tolerovány i věci docela závažné. Teď si myslím, že už bylo jasně řečeno, že domácí násilí je násilí. Dříve to ani nebylo bráno jako násilí nebo jako trestný čin. Lidé si to prostě vyřizovali mezi sebou. Nějak. A bralo se to jako běžná součást manželských neshod. Teď je jasný, že to je násilí – že je to trestný čin.

Pokládáte tedy tu problematiku za otevřenější, společnost je více informována. Myslíte si, že ty různé předsudky a mýty s tím spojené stále existují? Máme tu stále ty tabu? Zmínila jste, že dřív se nebralo na veřejnost to, co se řeší doma - to je jeden z takových typických předsudků.

Já si myslím, že ty předsudky ve společnosti přetrvávají z toho důvodu, že se řada lidí za to, že jsou obětí domácího násilí, stydí. A je to hlavně u rodičů, na kterých je to násilí páčáno jejich dětmi. Tam si myslím, že je to úplně „zasekaný“. Asi je to trochu „lepší, otevřenější“, když se to děje mezi partnery. Tam kde je nějaká závislost na tom partnerovi, například když je ten týraný ještě nějak bezmocný, může být postižený nebo starý.

Takže jde o to, že ten vztah je v podstatě asymetrický – je tam ta nerovnováha sil. Myslíte si, že je vždy snadné rozlišit případy domácího násilí od případů takového

toho obecného násilí mezi partnery? Kdy tam k tomu napadání dochází z obou stran v rámci násilného vztahu?

Jo, já si myslím, že to je jednoznačně závislý vztah - domácí násilí, tam je oběť závislá na násilníkovi a násilník na své oběti a nikdy se ty role nepřetočí. Zatímco, tam kde je ta „*italie*“ takzvaná, tak to je bitka – může začít jeden nebo druhý a není jasné, kdo je násilník a kdo oběť. Ta oběť se může dokonce dostat do takové fáze, že si může myslet, že si za „*to*“ vlastně může. Že kdyby se ten člověk-ta oběť chovala jinak, tak ta násilná osoba nebude vyprovokovaná a nedojde k tomu násilí. A je tam také to, že když se podaří dostat tu osobu z dosahu násilníka, tak ona se dožaduje jejího návratu. On jí nemlátí proto, aby ji vyhnal z domu – mlátí ji prostě proto, že má pocit, že si to zasloužila. Zároveň je vlastně na ní také závislý, nedá se tomu říci láska, je to prostě závislost. Já si pamatuji příběh z Domova (Azylového domu), kam přišla maminka, přišla z domácího násilí, odmítla se vrátit, byl to asi její druhý odchod. A ten partner spáchal sebevraždu, když zjistil že se nevrátí.

Takže v tom asymetrickém vztahu vidíte to, že jeden na druhého uplatňuje tu moc a když ji ztratí tak je v tu chvíli sám bezmocný a upadá do nějakých vlastních nejistot, které – jak teď říkáte – mohli vést až k sebevraždě.

Ano, protože ta oběť slouží tomu násilníkovi velmi dobře jako hromosvod. Takže, když potom nemá nikoho, na kom by se mohl vybit, tak mu to musí chybět, logicky.

Pokud je informovanost vysoká, proč tu stále máme ty různé předsudky, mýty?

Jaké mýty máte teď na mysli. Já jak jsem v tom prostředí, tak si myslím, že dokonce vznikají nové mýty. Jsou takový ty klasický mýty. Myslím, že mezi lidmi převládá názor, že oběť si to nějakým způsobem dělá sama. Já za mýtus považuju takovou tu představu, že si lidé řeknou: „Ta paní má ale smůlu, ona už si potřetí našla takového podobného chlapa.“ A berou to, že to je smůla, náhoda. A to je jeden z mýtů, protože to není náhoda. Ta žena si takového muže, velmi pravděpodobně vybírá cíleně, ne vědomě, aby zažívala to, na co je zvyklá. Dalším mýtem může být a s tím často bojují zasahující policisté, ta představa typického násilníka a oběti. Oni přijdou na místo činu a tam je ta velmi nevěrohodně působící oběť a klidnej násilník. Díky těm mýtům jim může připadat věrohodnější verze toho násilníka. Oni na to mají takovej manuál. *Sára*

se myslím jmenuje. Asi je mýtus, že se to děje mezi nevzdělanými lidmi. I když mně přijde, že to už je možná překonaný.

Ten mýtus, to je vlastně dezinformace, je možné, že následně škodí celému procesu boje s domácím násilím, nejde jen o jakési „čeření vody“?

To jo. Je fakt, že mýtus má nějaký základ, nejsou to úplně vymyšlené věci. Lidé to tak někdy brali. Procesu to určitě škodí, protože když člověk uvažuje v nějakých stereotypech a není otevřený jinému způsobu myšlení, tak to škodí vždycky!

Vy jste také zmínila svoji praxi na Lince důvěry. Myslíte si, že se nějak změnilo prostředí, v této problematice, v rámci určitého genderového rozdělení? To jakým způsobem se vymezují dnes role, to jak se klade apel na to, aby se muži hlásili ke svým problémům a nebáli se přiznat, že mají své potíže?

Já bych řekla, že nám na Linku volá hodně mužů – možná jsou ty hovory půl na půl. Ty problémy jsou různé. Nemám teď po ruce nějakou statistiku, abych řekla přesné informace o případech, kde to domácí násilí bylo a o co tam šlo. To nechci odhadovat. Každopádně to násilí na mužích má i jinou podobu. Tam je hodně takový to psychický násilí, ponižování a tak. Tam není to fyzický násilí, to si nepamatuju. Možná v několika hovorech jo, tam ten muž řekl, že ho žena napadne, ale každopádně tam bylo kolem toho spousta toho ponižování. A ten muž měl také ten pocit, že si to zaslouží.

Jak je, podle Vás, možné, že muž, který si uvědomuje ten svůj problém do té míry, že zavolá na linku, se té ženě nepostaví?

Ale to je stejné u žen. Oni nezavolají a neřeknou: „Já jsem oběť násilí!“. Oni třeba zavolají, protože mají problémy v soužití. Oni na sebe často ještě „nahrnou“, „nakydají“. Říkají, že ona má pravdu a: „Já jsem takovej nemožnej a já jsem takovej!“. On se chce vlastně změnit, chce radu a chce dostát nárokům té ženy. Ta zakázka není: „Zachraňte mě! Žena mě bije!“. To ne právě. A u těch žen to je stejný. Taky chtějí dostát těm nárokům. Někdy fakt už nemůžou. Volají fakt zbitý a nešťastný, jenom to potřebují někomu říct a v tom rozhovoru nabrat síly. Vyhovuje jim, že ta linka je anonymní. Ten práh tam je vlastně absolutně nejnižší, co může být, oni nemusejí říct vlastně vůbec nic, zobrazí se jen telefonní číslo, ty lidé jsou absolutně anonymní. Oni vědí, že nejsou schopni udělat ten první krok a jít do Bílého kruhu bezpečí, kde už se něco řeší, nebo do Intervenčního centra, kde už se něco řeší.

Jaký tedy na ně potom může mít ten rozhovor dopad? Volají Vám opakovaně?

Volají. Já si myslím, že to je takové to přísloví: „Sdílená radost, dvojnásobná radost, sdílená bolest, poloviční bolest.“ Prostě, když to někomu říkám tak on to se mnou chvílku nese.

Chápu.

Ale samozřejmě v těch hovorech se je snažíme motivovat k tomu, aby něco změnili. Snažíme se je s tím konfrontovat. Říkáme, tohle co se vám děje je domácí násilí. Někdy to lidé slyší takhle nahlas od někoho jiného poprvé a třeba si řeknou: „Já jsem si to také říkal.“ Spíš říkala, protože těch žen volá každopádně s tímhle tématem více. Takže ten dopad by to mohlo mít alespoň takový, že nad tím začnou přemýšlet. Uvědomí si, že to není jejich vina. Že není jejich vina, když třeba manžel nemůže usnout a ona usne. Tak to není její vina, že manžel nespí. Takže ji třeba nemusí praštit do hlavy. To je z konkrétního hovoru. Nemohl usnout, tak ji praštil do hlavy.

A ona to stále brala tak, že si to zasloužila?

Ona jako říkala, že ho chápe. Pořád se ho snažila pochopit. On když nemůže spát, tak je z toho na nervy – on má ty nervy, když nemůže spát a já jsem usnula. Takže když se to pojmenovává. I když tahle paní volala asi za rok a furt to samý.

Takže z toho vyplývá, že to omlouvání toho agresora je znak té zmíněné závislosti. Těch psychických procesů, jak se z toho snaží vykličkovat, aby se to nenarušilo.

Ano, je. Ještě je zajímavé, že ta oběť je hodně osamělá, protože, když to její okolí náhodou ví, tak zafunguje tak, že se jí nejdříve snaží pomáhat – v tom lepším případě. Slyšela jsem i to, že řekli je to tvůj manžel, v dobrém i ve zlém, ale když to okolí funguje, tak se jí snaží zachraňovat, jenže se prostě vyčerpá, protože ta oběť to nepřijme. Dostane ty nabídky, jak se z toho dostat, ale protože je v tom závislém vztahu tak zasazená, že je pro ni strašně těžký ten krok udělat, je to velká nejistota. Ten týraný člověk bude raději setrvávat v nějaký blbý jistotě. Neodejde a to okolí je z toho hrozně frustrovaný a vlastně ho jakoby odstřihne. Tím vlastně ještě posílí tu závislost toho týraného člověka na tom, co týrá.

Není možné, že ta oběť se snaží tu negativitu přesunout jiným směrem? Třeba na rodinu? Třeba že očerňují jejího partnera?

Určitě, ta projekce tam určitá může být. A myslím si, že se docela často stává, když je ten zachránce, takovej vehementní, tak se to může velmi snadno obrátit proti němu. A oběť opět přimkne ke svému tyránkovi a říká si: „To ona, on nám to manželství takhle..., kdyby nám do toho nekecala jak bychom si tady pěkně žili“. Pak to okolí třeba už pomáhat ani nechce. My máme na lince důvěry i internetové poradenství a docela často ty maily, pokud tam bylo to domácí násilí, nepsala ta týraná osoba, nýbrž někdo z okolí. Něco vidí a chce pomoci.

To, jak o tom mluvíte působí docela negativně, ta prognóza do budoucnosti. Možnosti řešení.

Já to taky velmi negativně vnímám. Myslím si, že je potřeba určitě zabránit tomu násilí, přerušit to špatný, co se děje, ale to je jen ten první krůček. A má smysl jen tehdy, když se potom nastartuje nějaká terapie té oběti. Protože to je otázka sebevědomí, sebepojetí. Když ten člověk sám sebe chápe tak, že si zaslouží být trestanej, tak to je na strašně dlouhou práci, aby tohle sebe-nahlížení změnil. Myslím si, že docela často se to nepovede.

Pokud je ta změna v tom přemýšlení oběti tak dlouhodobá a možná, pokud tomu dobře rozumím, ani není možné, aby se zcela přenastavila, tak je otázkou, kdo jí tak nastavil.

Ony na to jsou už nějaké výzkumy a mně se to z praxe potvrzuje, že se s tím člověkem dřív nebo později dostaneme k tomu, kde se to vzalo. Vlastně, že mu takové chování přijde normální a velmi často byli doma přítomny domácímu násilí, v nějaké etapě svého dětství. Myslím si, že tohle se nastavuje už v docela raném věku. A nebo se z nich stanou ti násilníci.

To je zajímavé, víme že tu existuje transgenerační přenos. To je reálná věc. Ale jak je možné, že se to v mysli toho dítěte, které vidí, že otec bije matku, poskládá tak, že se v dospělosti stane násilníkem taky? Člověk by se totiž logicky přiklonil více k tomu, že takové dítě tu cestu násilí spíše zavrhne, anebo se případně stane také submisivním a osvojí si tu roli oběti. Ale, že se stane také násilníkem, když tu vlastní zkušenost vnímalo negativně?

Já si myslím, že si to normalizuje. A hlavně si myslím, že tohle chování nenaskakuje, když je člověk v klidu a dokáže myslet racionálně. Když je ale v nějakým stresu, tak

naskakují ty raný archetypální reakce, ten člověk pak reaguje impulzivně, aniž by nad tím přemýšlel. To nemusí být jenom násilí. To můžou být různé vzorce chování, který člověk přebírá od svých rodičů, přebírá je v různých situacích. Není to vědomý.

Takže to není vědomé rozhodnutí – teď se budu takhle chovat. Ale v afektu to prostě naskočí? Myslíte si, že se toto nastavení postupně změní? Že se z toho stane vědomá věc? Protože řada násilníků to dělá vyloženě systematicky.

Já si myslím, že tam hodně dobře funguje racionalizace, toho nepřijatelného chování. Ten člověk, kdykoli udělá něco, co je za tou čarou, tak si to zracionalizuje a vysvětlí si to, že vlastně musel. Neměl jinou možnost. Udělal to proto, že ten druhý se „takhle“ choval. Děláme to všichni do určité míry. Racionalizace je obraněj mechanismus. Je to taková první pomoc. Ale kdybychom se nad některými našimi činy pořádně zamysleli, ...

Je to zajímavé a skutečně na mne z toho číší takový skepticismus. A nejen z pohledu řešení, ale i celé aktuální situace. V literatuře (odborné) se často dočteme, jak dříve bylo všechno více tabuizované, vlivem tradice, vlivem např. křesťanství, apod. Přesto mi z toho neplyne to, že by se třeba ty ženy tloukly více. Rozhodně se nedá říci, že by domácí násilí někdy bylo vyloženě tolerováno. Vždy se pokládalo za něco okrajového, něco odsouzeníhodného. A proto mi přijde poněkud zvláštní, že teď se to bezesporu více řeší, je vyšší informovanost, vzniká řada organizací (pomáhajících) a přesto, jak jste mi odpověděla na začátku, nepokládáte fenomén domácího násilí za ustupující.

Já nevím, jestli jsme schopni to úplně posoudit. Jak jsem řekla na začátku, teď se o tom hodně mluví, ale třeba je toho skutečně méně. Nemáme vlastně žádné srovnání, žádná čísla. Maximálně nějakou osobní zkušenost z dětství, kdy se třeba šeptalo: „Támhle je chudák, on ji ten chlap mlátí.“ A nikdo s tím nic nedělal. Ta ženská ani neměla kam jít, neměla místo, kdo si ztěžovat. Policajti by jí poslali do háje, řekli by, ať si to vyřídí doma. Nebo si nepamatuju, že by někdo byl zavřenej za to, že propleskl ženu. Tak oni by ho nejspíš nezvaželi ani teď, to už by muselo bejt.

Ale institut vykazání funguje...

Institut vykazání funguje. Každopádně. Ale já bych řekla ještě něco k té skepsi. Protože já s i opravdu myslím, že je cesta – a teď to bude znít děsně pateticky – přijmout toho

člověka, oběť, s láskou a posilovat její sebevědomí. S láskou a úctou. Protože ona nemá ani tu sebeúctu. Jsou to malé krůčky. Není to tak v žádný terapii, že by si ten člověk najednou řekl: „Aha, vždyť já jsem ta oběť a všechno bude jinak od teďka.“ Takhle to nefunguje. Ten člověk musí postupně nabýt to přesvědčení, že má tu cenu, že ho nikdo nemusí mlátit. A jde o to jak dlouho v tom žil, je to hrozně individuální a já neříkám, že to nedá napravit. To rozhodně může. Jinak bych ani nemohla dělat tuhle práci. Přišlo by mi to zbytečný.

Že se o tom mluví je dobře, ale není to samospasitelný. Že existují krizový intervence, to je taky dobře. Ale ta cesta vede přes psychiku, nebo přes duši toho člověka. Je to běh na dlouhou trať.

Myslíte si, že je v první řadě potřeba „ošetřit“ tu roli oběti, nebo akcentovat toho agresora?

Odstraňovat agresory, nebo se zaměřit na posílení sebevědomí těch „typických“ obětí?

Já to vidím asi tak, jako když dostáváte ránu elektrickým proudem. Nejdřív je potřeba vypnout ten proud. Zastavit to negativní, co se děje. Pak teprv začneme opravovat „drát, kterej probíjí“ a ošetřovat rány, které to způsobilo. A nakonec samozřejmě musíme vysvětlit člověku, ať na takový blbý dráty nesahá. Každopádně první věc je zastavit to násilí. Nedá se dost dobře pracovat s někým, kdo v tom žije. V tom je dobrý alespoň ten institut vykazání, kterej je sice krátký, ale může se prodlužovat a už tam je nějaká šance s tou týranou osobou pracovat. Ale neumím si představit tu nejistotu. Ta osoba třeba něco řekne, ten agresor se vrátí za půl dne domů. Neumím si to představit. A bohužel ani instituce ji úplně neochrání. Nemůžou. Nemůžou toho člověka zavřít do klece, on zůstává na svobodě a tím pádem je ohrožený.

Jak ochránit někoho, kdo si třeba už po jednom dni neuvědomuje, že ochránit potřebuje?

Ještě je jedna věc, kterou jsem na tom telefonu pochytila. Když jsou nezletilé děti vystaveny domácímu násilí, ani nemusí být samy bitý, stačí když se před jejich očima bijou rodiče. Tak už to je týrání dětí. A to může být páka na toho rodiče, aby on to násilí zastavil.

Ten týraný?

Ta oběť. Ale znám i konkrétní případ. To byla paní, týraná a ta i když skončila v nemocnici, tak nechtěla. Manžel ji někde shodil. Měla otřes mozku, ležela v nemocnici a nechtěla ho označit. Přestože to všichni věděli. Zakročil nějaký její známý, policista. A ona prožívala hrozná muka, kvůli tomu, že by ten manžel měl mít s tím takové starosti. Následně přijel i OSPOD, který samozřejmě jasně té ženě říkal, že nemůže zůstat s člověkem, který ji bije před očima jejích dětí. A ona opravdu nechtěla. Nechtěla to řešit s OSPODEM, bylo to pro ni hrozně nepříjemný, že jí někdo z toho zachraňuje.

V souvislosti s tímto konkrétním případem mě napadá, že asi ta oběť natolik lpěla na tom vlastním vztahu, že ho upřednostnila před vztahem k vlastním dětem. Protože bychom předpokládali, že matka se bude snažit své děti ochránit za každou cenu.

Je to instinkt, ale to tady (v Azylovém domě) můžeme docela dobře pozorovat, že ty instinkty jsou různě silný. Já osobně mám velmi silný instinkt ochraňovat děti a neupřednostnila bych partnera. A to je zajímavé, protože křesťanská nauka říká, že partner je nejdůležitější, děti až potom. Je to hrozně těžké vybalancovat. A i pro děti je to dobře, to není jenom křesťanská nauka. Pro děti je dobře, když jejich rodiče mají dobrý vztah. To je alfa omega jejich dobrého vývoje. Ale když to z nějakého důvodu nejde a ty děti by mohly být tím partnerem ohrožený, tak já to mám tak, že bráním děti. Ale řada lidí to tak nemá. Řada matek.

Jaká by byla Vaše finální vize do budoucna?

Já už jsem to říkala. Tím, že s daným člověkem jednám z úctou, tak se snažím, aby se on sám začal na sebe takhle dívat. To je můj způsob práce. A vím, že to je na strašně dlouho a výsledky jsou nejistý, ale já si myslím, že to musí jít přes to vnitřní uzdravení. A pak se začnou dít věci i okolo. A jak se to bude vyvíjet? No já si myslím, že jak se vztahy rozpadají, jsou takový vetchý a jak ta společenská kontrola je čím dál tím menší, tím myslím takovou tu kontrolu „co by lidi řekli“. Tak si myslím, že lidé budou hodně žít sami. Že těch pevných vztahů moc nebude. Ačkoli po nich všichni toužej, zabijou si je svým individualismem.

5 SHRNUÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

V této části diplomové práce interpretujeme výsledky provedených výzkumů a určíme, zda byly stanovené hypotézy pravdivé a jaké nám výzkum přinesl odpovědi na výzkumné otázky, jež jsme si položili na jeho počátku.

5.1 Shrnutí hypotéz

H0: Navzdory většímu povědomí o problematice, domácího násilí ve společnosti neubývá a je stále zatíženo řadou mýtů a předsudků.

SHRNUÍ

Z výsledků výzkumů vyplývá, že hypotéza je **pravdivá**. Většina dotázaných se shoduje, že se problematika domácího násilí stále potýká s tabuizací ze strany majoritní společnosti (Graf č. 9) a mýty a předsudky jsou, podle dotázaných, mezi lidmi stále živé (Graf č. 10). Nejčastějším společenským mýtem, který ve společnosti existuje je, podle výsledků dotazníku: ***“Je to každého soukromá věc”*** (Graf č. 11), což pouze potvrzuje domněnku, že zde existuje společenské tabu i přes snahu o rozkrývání tématu.

Oslovení respondenti se dále jednoznačně vyjádřili, že domácího násilí ve společnosti neubývá (graf č. 14), přestože se o něm více hovoří (Graf č. 14, navazující otázka: ***„Určitě mi nepřipadá, že domácího násilí v současné době ubývá. Více se o něm mluví. Ale nejsem si jistá, že to již vede ke snížení četnosti jeho výskytu.“***, ***„Domácího násilí rozhodně neubývá, je ho stejně, ne-li více. v dnešní době se o něm snažíme více hovořit. Rozhodně si ale nemyslím, že by ho ubývalo., není pro to racionální důvod. Alkohol je tu stále.“***, ***„Společnost je sice více informovaná o problematice domácího násilí, ale příčiny, které vedou agresory k páchání domácího násilí na svých blízkých jsou stále aktuální.“***).

H1: Zakořeněné mýty o domácím násilí považují odborníci nejen za mylné, ale také za vyloženě škodlivé.

SHRNUÍ

Po prostudování výsledků můžeme říci, že tato hypotéza byla **potvrzena**. Předsudky a stereotypy, jež se váží k problematice domácího násilí nelze brát na lehkou váhu a považovat je pouze za neškodné pověry. (Rozhovor: ***“Procesu to určitě škodí,***

protože když člověk uvažuje v nějakých stereotypech a není otevřené jinému způsobu myšlení, tak to škodí vždycky!“) Za zmínku stojí strach z viktimizace, který může oběti bránit ve vyhledání pomoci (Graf č. 16, navazující otázka: *„Téma týraných mužů je ve společnosti tabuizováno. Muži se velmi málo o tom někomu svěří, či zajdou pro odbornou pomoc z důvodu strachu z reakce okolí a studu. Muž je stále považován za hlavu a živitele rodiny, takže pro okolí často bývá nepřijatelné, že by i muž se mohl stát obětí DN.“*, *„V širší společnosti sklízí týraný muž spíše posměch. Což je důvodem, proč spousta týraných mužů o DN nemluví, nenahlásí jej, nevyhledá pomoc apod.“*). Podobně negativním vlivem může působit například mýtus o typické oběti a násilníkovi, který způsobí, že policisté nedokáží rozpoznat případy domácího násilí (Rozhovor).

5.2 Zodpovězení výzkumných otázek

Výzkumná otázka č. 1

Jak se odborníci staví k fenoménu domácího násilí v současné společnosti?

Z výzkumného materiálu můžeme vyvodit, že dotazovaní pokládají fenomén domácího násilí za celospolečenský problém, který není ojedinělý (Graf č. 7) a přestože se o něm ve společnosti čím dál tím více mluví, jeho výskytů je stále stejně a neubývá jich (Graf č. 14, rozhovor). Podle odborníků si majoritní společnost udržuje řadu předsudků, jež se nezakládají na pravdě a celé situaci přitěžují. Například se domácí násilí pokládá za tabu, jež by si měla vyřešit příslušná rodina (Graf č. 11) a silně zavrhuje myšlenku muže jako oběti domácího násilí. Ačkoli mohou být některé tyto mýty již na ústupu, je bezpochyby třeba větší informovanosti.

Odborníci se shodují, že agresory vede k násilí především niterná touha po moci (Graf č. 13), která může mít až formu závislosti (Rozhovor: *„On jí nemlátí proto, aby ji vyhnal z domu – mlátí ji prostě proto, že má pocit, že si to zasloužila. Zároveň je vlastně na ní také závislý, nedá se tomu říci láska, je to prostě závislost.“*). Zároveň dodávají, že pro oběť bývá typické submisivní chování (Otázka 17) a také zkušenost s násilím s dětství (rozhovor: *„Ta žena si takového muže, velmi pravděpodobně vybírá cíleně, ne vědomě, aby zažívala to, na co je zvyklá.“*).

Zkušenost s násilím z dětství není rizikovým faktorem pouze u postavy oběti, ale i u postavy agresora. Tento názor nacházíme jak ve výsledcích dotazníkového šetření, tak v uvedeném rozhovoru. Normalizace patologických vzorců chování u dítěte může způsobit, že ve své dospělosti podvědomě přijme roli oběti a najde si násilnou osobu jako partnera, nebo přijme roli agresora a naopak si vyhledá partnera ovladatelného, podřízeného.

Z odpovědí na otevřené otázky dotazníku můžeme vyvodit názor respondentů, že nezanedbatelný vliv na problematiku násilí v rodinách má i celkové naladění společnosti, její morální a etické hodnoty. Tyto názory vidíme zejména v odpovědi na otázku: ***Jaký je důvod proto, že domácího násilí ve společnosti ubývá/neubývá?*** Odpovědi: ***„Celkový morální úpadek většinové společnosti, která "si vystačí" bez Boha a bez "vyšších věcí".“***, ***„Zvětšující se krize ve společnosti a společenské napětí.“***, ***„Doba v které žijeme je uspěchaná. Lidé jsou nervozní, kdy řeší spoustu věcí finance, bydlení, rodinu, děti apod.“***, ***„Úpadek společnosti, absence sebeúcty a sebestřednost.“***, ***„Celkový obraz společnosti. Vytrácí se úcta k jiným lidem.“***, ***„Z důvodu pracovního stresu a hektičnosti doby, také z důvodu špatné partnerské komunikace.“***, ***„Obecný nárůst agrese ve společnosti.“***

Výzkumná otázka č. 2

Jak se odborníci staví k možnosti odstranění fenoménu domácího násilí ze současné společnosti?

Jak bylo uvedeno výše, ve výsledcích výzkumu se často objevoval názor, že fenomén domácího násilí je silně ovlivňován celospolečenskou situací. Pro většinu respondentů dotazníkového šetření by bylo možným řešením posílit význam tradiční rodiny (Graf č. 18), (Otázka 14: ***„Hodně složitá věc; myslím, že základ všeho je v původní rodině.“***). S tím souvisí i akcentování vlivu transgeneračního přenosu, vlivu zkušenosti s násilím z dětství, na který jsme již mnohokrát narazili. Z dotazníkového šetření vyplývá, že respondenti jsou povětšinou skeptičtí k možnosti napravení agresora (Graf č. 17) a zároveň jim chybí dostatečná prevence vzniku násilí (Otázka č. 14: ***„Nedostatečná prevence a intervence v práci s osobami, které se chovají násilně.“***). V otázce pomoci oběti se ukazuje být důležité, posilovat ohrožené osoby tak, aby získaly sebevědomí (Rozhovor: ***„A vím, že to je na strašně dlouho a výsledky jsou***

nejistý, ale já si myslím, že to musí jít přes to vnitřní uzdravení. A pak se začnou dít věci i okolo.“), uvědomily si vlastní hodnotu a neupadaly do naučných vzorců chování (Rozhovor: *„Ta žena si takového muže, velmi pravděpodobně vybírá cíleně, ne vědomě, aby zažívala to, na co je zvyklá. „*).

V neposledním řadě respondenti považovali za důležité dále a více informovat společnost. Podle nich se sice o tématu více mluví mezi lidmi, stále však není informovanost dostatečná a především potřebné osoby mnohdy neví, kam se obrátit s žádostí o pomoc (Otázka č. 14: *„Společnost není dostatečně informována o tom, co domácí násilí je, a kam oběti domácího násilí se mohou obrátit a případně jakou konkrétně pomoc mohou získat. A taky limitující legislativa. „„Oběti jsou často špatně informované o možnosti pomoci, nedůvěřují polici, policie často situaci zlehčuje a oběti nepomůže, tak se následně je odkázána vrátit k agresorovi. Málo sociálních bytů pro oběti, žijí-li s agresorem v jedné domácnosti.“*

5.3 Osobní shrnutí autora

Domácí násilí je mezilidským problémem, který se nedaří ze společnosti odstranit, navzdory nepopiratelnému úsilí odborníků a pomáhajících organizací. Pro nikoho nemůže být překvapující, že z výsledků dotazníkového šetření (zejména z otevřených odpovědí) i z rozhovoru s paní K. lze cítit určitý profesionální skepticismus. Dle názoru autora tato „negativní prognóza“ vyvěrá z faktu, že fenomén domácího násilí je úzce spjatý se společností, jejími etickými hodnotami, přístupem k morálce i příslušnými normami chování člověka k člověku. Pokud (diskutabilně) dochází ve společnosti k úpadku těchto hodnot, je naivní si myslet, že je možné efektivně řešit problémy větší a vážnější, k nimž domácí násilí bezpochyby patří. Jinak řečeno - těžko se podaří odstranit agresivitu v rodinách, když se zvyšuje agresivita mezi lidmi celkově. Jak tedy vzniklou situaci řešit?

Pro řadu odborníků je stěžejním faktorem posilování významu tradiční rodiny a argumenty pro tento závěr bychom mohli spatřit i ve výsledcích empirické části této práce. Právě z původní rodiny si každý člověk odnáší vzorce chování, k nimž se v dospělosti uchyluje. Transgenerační přenos, zkušenosti s násilím z dětství, na tyto pojmy jsme naráželi pravidelně při studiu odborných publikací, během tvorby teoretické části této práce. A přestože je problematika domácího násilí značně citlivá a všechny případy mají svá individuální specifika, mnoho domácích násilníků i obětí si osvojilo předpoklady pro svou budoucí roli v dětství, v raném věku.

Z toho nutně vyplývá, že řešením by proto mohlo být usilovat o takové společenské změny, jež by přinesly znovu-nalezení důležitosti výchovy dětí v láskyplném a harmonickém rodinném prostředí.

Zároveň lze, podle stejné logiky, upozornit na to, že pokud bude odpor společnosti k tradičním hodnotám dále pokračovat, nelze eliminaci fenoménu domácího násilí v brzké době očekávat, ba naopak můžeme předpokládat, že se jeho destruktivní vliv bude rozšiřovat a dále přenášet na další generace.

ZÁVĚR

V úvodu této práce jsme si stanovili cíl, vymezit příčiny domácího násilí, jeho průběh a následný dopad na postiženou rodinu. Probádali jsme odborné publikace a zjistili jak je problematika domácího násilí uchopena různými experty, v čem se jejich pohledy liší i co mají společné. Následně jsme náš teoretický souhrn podrobili srovnání s výsledky vlastního sociálně-vědního výzkumu.

Z tohoto srovnání vyplynulo, že jako u mnoha dalších společenských problémů, i v případě domácího násilí pokládají odborníci vliv původní rodiny za jeden z hlavních činitelů jeho vzniku i předávání mezi generacemi. Doporučujícím opatřením by tedy mělo být posilovat příznivé klima v rodinách a nezaměřit se pouze na řešení již vzniklých krizových situací. Jakkoli jsou vážné a je třeba se jim bezodkladně věnovat, stojí na špičce pomyslného ledovce, kterým postupný rozklad vztahů ve společnosti bezpochyby je.

Na samý závěr je třeba říci, že čím více se společnost před fenoménem domácího násilí uzavírá mezi hradby tabuizace a brání se mu za pomoci nejružnějších mýtů a předsudků, tím více přispívá k neprůhlednosti celé situace a komplikuje možnosti úspěšného řešení. Je bezpodmínečně nutné se k tomuto problému naopak stavět čelem a nenechat ho bujet tajně, ve skrytosti, za zavřenými dveřmi.

POUŽITÁ LITERATURA

1. BURIÁNEK, J. a kol., *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. 1. vyd. Praha, Kroměříž: Triton, 2006. ISBN 80-7254-914-6
2. BUSKOTTE, A., *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. 1 vyd. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6
3. CONWAY, H., *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. ISBN 9788000015507
4. CVIKOVÁ, J., *Piata žena, aspekty nasilia páchaného na ženách*. 1. vyd. Praha: Aspekt, 2001. ISBN 808554928X
5. ČECH, O. a kol., *Domácí násilí: z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. 1. vyd., České Budějovice: THEIA, 2011. ISBN: 978-80-904854-0-2
6. ČÍRTKOVÁ, L., *Moderní psychologie pro právníky: (domácí násilí, stalking, predikce násilí)*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8
7. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem a svědkům trestných činů, příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014- 2
8. DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí, Domácí násilí, pracovní manuál*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, 2005. ISBN 80-239-5686-8
9. GAVORA, P., 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-9
10. PIKÁLKOVÁ, S., *Mezinárodní výzkum násilí na ženách, Česká republika, 2003: přís-pěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. 1. vyd. Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. ISBN 9788073300548
11. SOVÁK, M., *Detektologický slovník/ [Miloš Sovák a kol.]*. 3., upr. vyd. / Pod vedením Ludvíka Edelsbergera připravili Tomáš Edelsberger... [et al.]Jinočany: H&H, 2000. ISBN 80-86-022-76-5
12. STEINMETZ, S., *Battered Husbands*. In: Jaskson, N. A. (Ed.) *Encyclopedia of Domestic Violence*. NY, London 2007. ISBN: 978 0 415 96968 0

13. ŠEVČÍK, D., ŠPATÉNKOVÁ, N. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-7367-690-2
14. ŠPATÉNKOVÁ, N., *Krizová intervence pro praxi: 2., aktualizované a doplněné vydání*. 2. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2624-3
15. ŠPECIÁNOVÁ, Š., *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. 1. vyd. Praha: LINDE, 2003. ISBN 80-86131-44-0
16. VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D. a TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4
17. VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

1. Acorus. *Úvod - Acorus* [online]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/o-nas/poslani.html>
2. Domácí násilí - ROSA nezisková organizace. *ROSA nezisková organizace ROSA spolek - stop násilí na ženách* [online]. 2014 [vid 19.11.2017]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>.
3. FOLTÝSOVÁ, J., 2005, *Co bychom měli vědět o pachatelích domácího násilí* [online].[vid. 2017-11-12]. Dostupné z: www.domacinasili.info/cze/komentare/jirina_foltysova/147_pachatel/html
4. ČÍRTKOVÁ, L., 2011. *Domácí násilí na mužích z pohledu teorie a praxe* [online].[vid. 2017-12-11]. Dostupné z: <http://www.stridavka.cz/domaci-nasili-na-muzich-z-pohledu-teorie-a-praxe.html>
5. ČÍRTKOVÁ, L., 2010. *Muži jako oběti domácího násilí* [online]. [vid. 2018-01-16]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/ohrozene-osoby/muzi-jako-obeti-domaciho-nasili/>
6. FOLTÝSOVÁ, J., 2005, *Co bychom měli vědět o pachatelích domácího násilí* [online].[vid. 2017-11-12]. Dostupné z: www.domacinasili.info/cze/komentare/jirina_foltysova/147_pachatel/html

7. HODINA, A., 2012. *Muži a domácí násilí* [online]. [vid. 2017-11-8]. Dostupné z: <https://psychologie.cz/muzi-domaci-nasili/>
8. MVCR, 2011. *Domácí násilí – institut vykazání a další informace* [online]. [vid. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/domaci-nasili-institut-vykazani-a-dalsi-informace.aspx>
9. Persefona.cz. *Persefona - Pomoc obětem domácího násilí a znásilnění* [online]. [vid. 22.04.2018]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/o-nas>
10. PROFEM o.p.s.. *Úvod | proFem, o.p.s.* [online]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/o-profem.aspx>
11. ROSA nezisková organizace. *ROSA spolek - stop násilí na ženách*. ROSA nezisková organizace ROSA spolek - stop násilí na ženách [online]. [vid. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz>
12. VARGOVÁ, B., VAVROŇOVÁ, M., POKORNÁ, D., ŠVECOVÁ, P., *Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí* [online]. Praha: Sondy, 2006. [vid. 2017-9-07]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/3393814-Od-dobrehu-umyslu-k-dobre-spolupraci-manual-pro-efektivni-interdisciplinari-spolupraci-v-pripadech-domaciho-nasili.html>)

SEZNAM PŘÍLOH:

1. Informovaný souhlas
2. Dotazník